

V Bruseli 12. 11. 2020
COM(2020) 705 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

o vykonávaní obchodných dohôd EÚ

1. január 2019 – 31. december 2019

{SWD(2020) 263 final}

OBSAH

1. ÚVOD.....	4
2. PREHĽAD HLAVNÝCH ZISTENÍ: OBCHODNÉ TOKY	6
3. PREHĽAD HLAVNÝCH ZISTENÍ PODĽA REGIÓNOV.....	10
3.1 ÁZIA.....	10
3.1.1 Južná Kórea.....	10
3.1.2 Japonsko.....	11
3.1.3 Singapur (prípravy na nadobudnutie platnosti).....	13
3.2 AMERIKA (CELÝ KONTINENT).....	13
3.2.1 Kanada	13
3.2.2 Latinskoamerické partnerské krajiny	16
3.3 KRAJINY SUSEDIACE S EÚ.....	19
3.3.1 Stredomorské partnerské krajiny a partnerské krajiny Blízkeho východu.....	19
3.3.2 Gruzínsko, Moldavsko, Ukrajina	21
3.3.3 Krajiny západného Balkánu	23
3.3.4 Švajčiarsko	23
3.3.5 Nórsko.....	25
3.3.6 Turecko	25
3.4 AFRICKÉ, KARIBSKÉ A TICHOMORSKÉ KRAJINY.....	26
4. OBCHOD A TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ.....	28
5. AGROPOTRAVINÁRSKY OBCHOD V RÁMCI OBCHODNÝCH DOHÔD EÚ.....	31
6. SLUŽBY, VEREJNÉ OBSTARÁVANIE, PRÁVA DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA	36
6.1 Služby a priame zahraničné investície	36
6.2 Verejné obstarávanie.....	40
6.3 Práva duševného vlastníctva	43
7. MALÉ A STREDNÉ PODNIKY	45
8. PRÁVNE PRESADZOVANIE ZÁVÄZKOV	47
8.1 Urovnávanie sporu v oblasti obchodu a trvalo udržateľného rozvoja s Južnou Kóreou.....	48
8.2 Urovnávanie sporu s Ukrajinou	48
8.3 Urovnávanie sporu s Juhoafrickou colnou úniou (SACU)	49
9. ZÁVERY	49

OBCHODNÉ DOHODY ZAHRNUTÉ V TEJTO SPRÁVE

(dohoda/dátum nadobudnutia platnosti)¹

ÁZIA	
Dohoda o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom	1. februára 2019
Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Južnou Kóreou	1. júla 2011
AMERIKA (CELÝ KONTINENT)	
Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi EÚ a Kanadou	21. septembra 2017
Obchodná dohoda medzi EÚ a Kolumbiou, Peru a Ekvádorom	1. marca 2013 pre Peru; 1. augusta 2013 pre Kolumbiu; 1. januára 2017 pre Ekvádor.
Dohoda o pridružení medzi EÚ a Strednou Amerikou	1. augusta 2013: obchodný pilier sa uplatňuje vo vzťahu k Hondurasu, Nikarague a Paname, 1. októbra 2013: Kostarika a Salvádor; 1. decembra 2013: Guatemala.
Dohoda o pridružení medzi EÚ a Čile	1. februára 2003
Globálna dohoda medzi EÚ a Mexikom	Na tovar sa uplatňuje od 1. júla 2000; na služby od 1. marca 2001.
KRAJINY SUSEDIACE S EÚ	
Krajiny Stredozemia a Blízkeho východu – zóny voľného obchodu	
EÚ – Alžírsko	1. septembra 2005
EÚ – Egypt	21. decembra 2003
EÚ – Libanon	1. marca 2003
EÚ – Jordánsko	1. mája 2002
EÚ – Maroko	18. marca 2000
EÚ – Tunisko	1. marca 1998
EÚ – Palestína ²	1. júla 1997
EÚ – Izrael	1. januára 1996
Krajiny východnej Európy – prehíbené a komplexné zóny voľného obchodu	
EÚ – Ukrajina	1. januára 2016, platnosť nadobudla 1. septembra 2017
EÚ – Gruzínsko	1. septembra 2014, platnosť nadobudla 1. júla 2016
EÚ – Moldavsko	1. septembra 2014, platnosť nadobudla 1. júla 2016

¹ V záujme zabezpečenia konzistentnosti sa v tejto správe používajú skrátené názvy obchodných partnerov EÚ v podobe, v akej sú uvedené v medziinštitucionálnej príručke, ktorá je k dispozícii na stránke <https://publications.europa.eu/code/sk/sk-5000500.htm>.

² Toto označenie nemožno vykladať ako uznanie Palestínskeho štátu a nie sú ním dotknuté pozície jednotlivých členských štátov k tejto otázke.

OBCHODNÉ DOHODY ZAHRNUTÉ V TEJTO SPRÁVE

(dohoda/dátum nadobudnutia platnosti)

Krajiny západného Balkánu – dohody o stabilizácii a pridružení	
EÚ – Kosovo* ³	1. apríla 2016
EÚ – Srbsko	Dočasná dohoda o obchode pre Srbsko: 1. februára 2009; pre EÚ: 8. decembra 2009.
EÚ – Bosna a Hercegovina	Dočasná dohoda o obchode, 1. júla 2008
EÚ – Čierna Hora	Dočasná dohoda o obchode, 1. januára 2008
EÚ – Albánsko	Dočasná dohoda o obchode, 1. decembra 2006
EÚ – Severné Macedónsko	Dočasná dohoda o obchode, 1. júna 2001
Švajčiarsko, Nórsko, Turecko	
Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Švajčiarskom	1972
Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Nórskom	1. júla 1973
Colná únia medzi EÚ a Tureckom	Dohoda o pridružení podpísaná v roku 1963; záverečná etapa colnej únie dokončená 1. januára 1996.
AFRIKA, KARIBSKÁ OBLASŤ A TICHOMORIE – dohody o hospodárskom partnerstve	
EÚ – Ghana (dočasná)	15. decembra 2016
EÚ – Juhoafrické rozvojové spoločenstvo (SADC)	10. októbra 2016 pre Botswanu, Eswatini, Lesotho, Namíbiu a Južnú Afriku; 4. februára 2018 pre Mozambik.
EÚ – Pobrežie Slonoviny (dočasná)	3. septembra 2016
EÚ – stredná Afrika (Kamerun)	4. augusta 2014 pre Kamerun
EÚ – štáty východnej a južnej Afriky (dočasná)	14. mája 2012 pre Madagaskar, Maurícius, Seychely a Zimbabwe ⁴
EÚ – tichomorské krajiny (dočasná)	20. decembra 2009 pre Papuu-Novú Guineu; 28. júla 2014 pre Fidži ⁵ .
EÚ – CARIFORUM	29. decembra 2008 pre Antiguu a Barbudu; Belize; Bahamy; Barbados; Dominiku; Dominikánsku republiku; Grenadu; Guyanu; Jamajku; Svätý Krištof a Nevis; Svätú Lucia; Svätý Vincent a Grenadiny; Surinam; Trinidad a Tobago.

³ * Týmto označením nie sú dotknuté pozície k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244(1999) a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova.

⁴ Dohoda sa uplatňuje na Komory od 7. februára 2019.

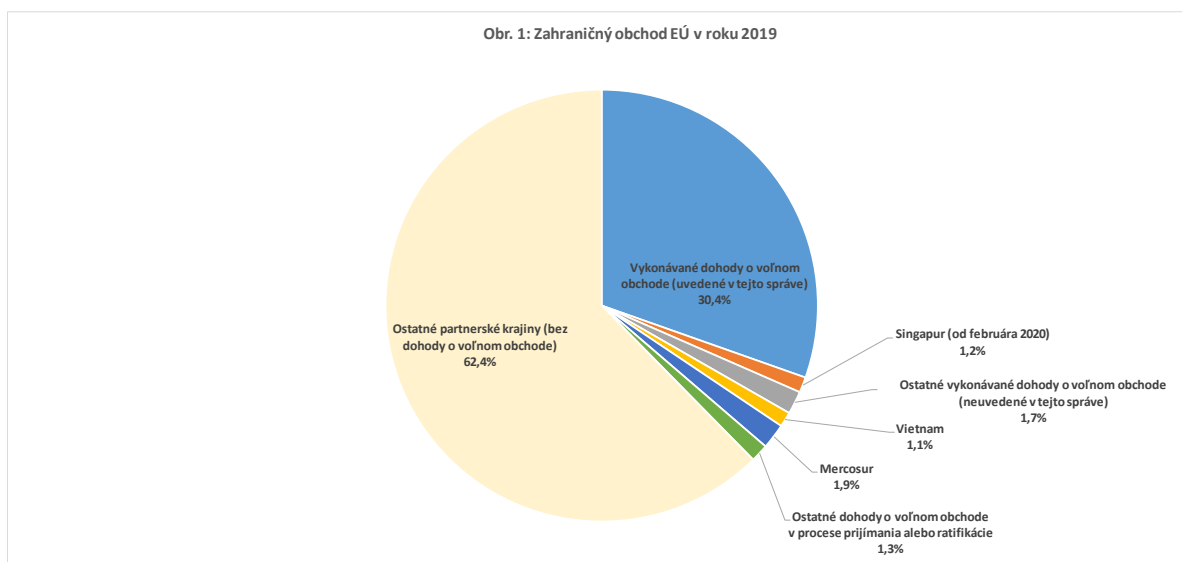
⁵ Dohoda sa od 31. decembra 2018 uplatňuje aj na Samou.

1. ÚVOD

Európska obchodná politika zaznamenala v roku 2019 významný pokrok. Ratifikovaním obchodných dohôd so Singapurom a Vietnamom, ktoré nadobudli platnosť v novembri 2019 a auguste 2020, pokročila EÚ vo svojom programe v oblasti dvojstranného obchodu. V roku 2019 EÚ uplatnila 44 obchodných dohôd so 76 partnerskými krajinami⁶; obchod s týmito partnerskými krajinami dosiahol objem 1,345 miliardy EUR, čo predstavuje 33 % zahraničného obchodu EÚ (34 % celkového vývozu a 33 % celkového dovozu).

Možno však očakávať, že rok 2020 bude mať vzhľadom na **pandémiu koronavírusu** závažný tlmiaci účinok na obchod medzi EÚ a jej obchodnými partnermi vrátane tých preferenčných. Podľa odhadov Európskej komisie sa môže vývoz z EÚ do tretích krajín znížiť o 9 % až 15 % a dovoz (tovaru a služieb spoločne) do EÚ sa môže znížiť o 11 % až 14 %. K odvráteniu a zmierneniu týchto nepriaznivých účinkov môže prispievať rozsiahla sieť obchodných dohôd EÚ, pomocou ktorej možno budovať odolnosť a diverzifikovať dodávateľské reťazce. Európska komisia sa naďalej snaží skvalitňovať vykonávanie a presadzovanie týchto dohôd a zabezpečiť, aby boli prínosné pre všetky spoločnosti, a najmä pre malé podniky. Toto úsilie bude usmerňovať prvý **hlavný úradník pre presadzovanie práva v oblasti obchodu**, nominovaný kolégiom 24. júla⁷, v úzkej spolupráci so všetkými dotknutými zainteresovanými stranami, ako aj s členskými štátmi a inštitúciami EÚ.

V tejto správe sa uvádzajú aktuálne informácie o 36 hlavných obchodných dohodách so 65 obchodnými partnermi⁸. Dohody sa týkajú 91 % obchodu EÚ s preferenčnými partnerskými krajinami a predstavujú 30,4 % celkového zahraničného obchodu EÚ.

⁶ Zoznam dohôd v abecednom poradí je k dispozícii na webovom sídle GR pre obchod: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>.

⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/IP_20_1409.

⁸ Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom nadobudla platnosť iba 21. novembra 2019.

V správe sa poukazuje aj na vykonávanie dohôd EÚ v Ázii, Severnej a Južnej Amerike, krajinách susediacich s EÚ (krajinách východného a južného susedstva a krajinách západného Balkánu) a v afrických, karibských a tichomorských krajinách. Okrem oddielov venovaných obchodu a trvalo udržateľnému rozvoju, agropotravinárskemu obchodu a malým a stredným podnikom obsahuje tohtoročná správa aj samostatný oddiel venovaný službám, investíciám, verejnému obstarávaniu a právam duševného vlastníctva. Priložený **pracovný dokument útvarov Komisie**⁹ obsahuje informačné hárky o 36 krajinách¹⁰. Správa sa zameriava na mieru účinnosti vykonávania dohôd a obsahuje štatistické a iné aktuálne informácie o vykonávaní 15-bodového akčného plánu Európskej komisie týkajúceho sa obchodu a trvalo udržateľného rozvoja¹¹.

Štatistiky týkajúce sa obchodu s tovarom

Všeobecné štatistiky o obchodných tokoch s tovarom a službami a o priamych zahraničných investíciách pre jednotlivé partnerské krajiny sa nachádzajú v pracovnom dokumente útvarov Komisie. Štatistiky o vývoji obchodných a investičných tokov vychádzajú z údajov Eurostatu za krajiny EÚ 27 z marca 2020, ak nie je uvedené inak. Najnovšie ročné údaje o obchode s tovarom sú za rok 2019, ak nie je uvedené inak.

Európska komisia/GR pre obchod zverejní štatistiky o **využívaní preferencií** v oblasti vývozu z EÚ a dovozu do EÚ za jednotlivých obchodných partnerov EÚ a jednotlivé členské štáty na svojom webovom sídle v deň prijatia tejto správy spoločne s vysvetlením zdrojov a metodiky.

POZNÁMKA. Údaje o využívaní preferencií v oblasti dovozu do EÚ a vývozu z EÚ vychádzajú z niekoľkých súborov údajov, ktoré pochádzajú z rôznych zdrojov. Miery využívania preferencií v oblasti dovozu vychádzajú z údajov Eurostatu a sú harmonizované. Miery využívania preferencií v oblasti vývozu z EÚ vychádzajú z údajov predložených colnými orgánmi obchodných partnerov EÚ, ktoré používajú rozdielne metódy a postupy: údaje preto nie sú harmonizované ani porovnateľné.

Štatistiky týkajúce sa obchodu so službami

Hlavné zdroje údajov o obchode so službami tvoria **štatistika platobnej bilancie a databáza Eurostatu obsahujúca informácie o činnostiach nadnárodných spoločností (FATS)**. Prvý zdroj obsahuje informácie o spôsobe 1 (cezhraničné transakcie), 2 (spotreba v zahraničí) a 4 (poskytovanie služieb fyzickými osobami v inej krajine) a druhý o spôsobe 3 (usadenie sa). Najnovšie ročné údaje o obchode so službami sú k dispozícii za rok 2018, ak nie je uvedené inak.

⁹ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/september/tradoc_158926.pdf.

¹⁰ Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom nadobudla platnosť iba 21. novembra, preto sa táto správa a pracovný dokument útvarov Komisie týkajú len prehľadu prípravných prác. Úplná správa o nej sa bude nachádzať vo vydaní z roku 2021.

¹¹ 15-bodový akčný plán je k dispozícii na stránke https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf.

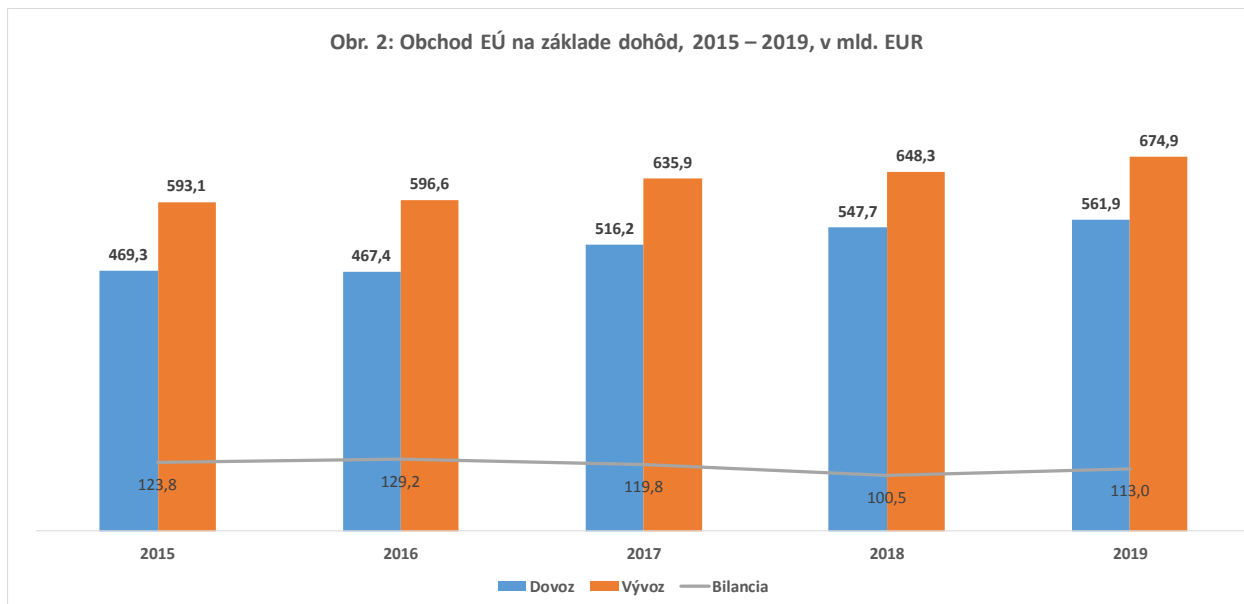
POZNÁMKA. V údajoch zo štatistiky platobnej bilancie sa obchodné toky rozdeľujú podľa odvetví len v obmedzenej miere a toky obchodu so službami sa vôbec nerozdeľujú podľa spôsobov poskytovania služieb. Údaje databázy FATS sú podrobne rozdelené, na získanie skutočnej hodnoty obchodu so službami (alebo tovarom) v rámci spôsobu 3 sa však musia upraviť o spätný vývoz (napr. v údajoch databázy FATS sa uvádza obrat nadnárodných spoločností z EÚ v USA, na získanie hodnoty miestneho predaja, vývozu v rámci spôsobu 3, je však z údajov potrebné vylúčiť vývoz spoločností EÚ so sídlom v USA).

Štatistiky týkajúce sa priamych zahraničných investícií (PZI)

Hlavné zdroje údajov o tokoch a stave priamych zahraničných investícií tvoria **Eurostat** a **UNCTAD**. Najnovšie ročné údaje o obchode so službami sú k dispozícii za rok 2018, ak nie je uvedené inak.

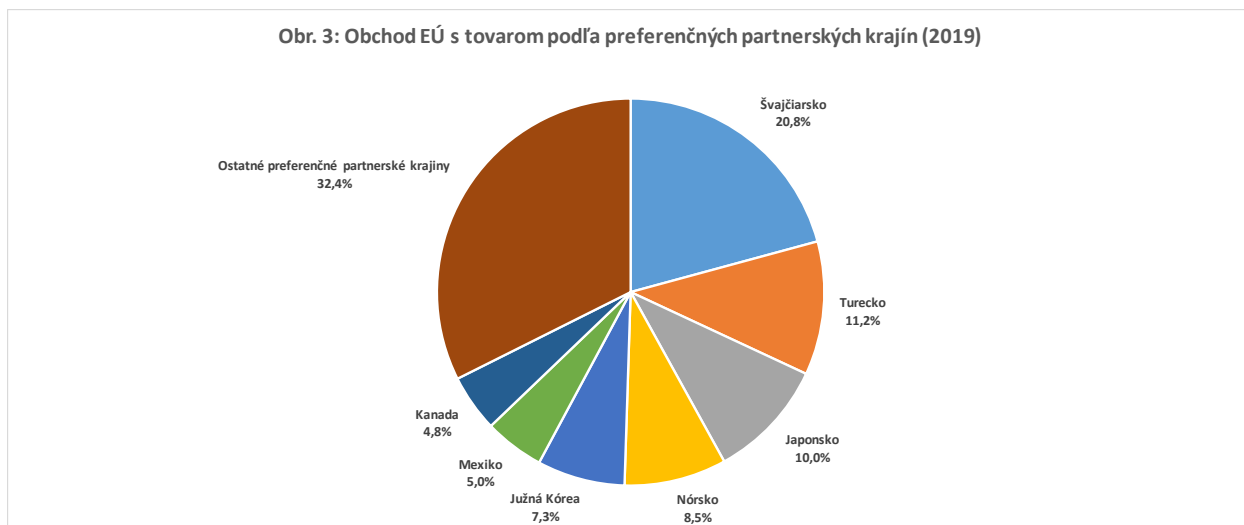
2. PREHĽAD HLAVNÝCH ZISTENÍ: OBCHODNÉ TOKY

Tento oddiel sa týka rozvoja obchodu medzi EÚ a 65 hlavnými preferenčnými obchodnými partnermi v roku 2019, ktorý predstavuje 29 % celkového dovozu do EÚ a 32 % celkového vývozu z EÚ, a z ktorého vyplýva obchodný prebytok EÚ vo výške 113 miliárd EUR, teda 12 % nárast oproti predchádzajúcemu roku.

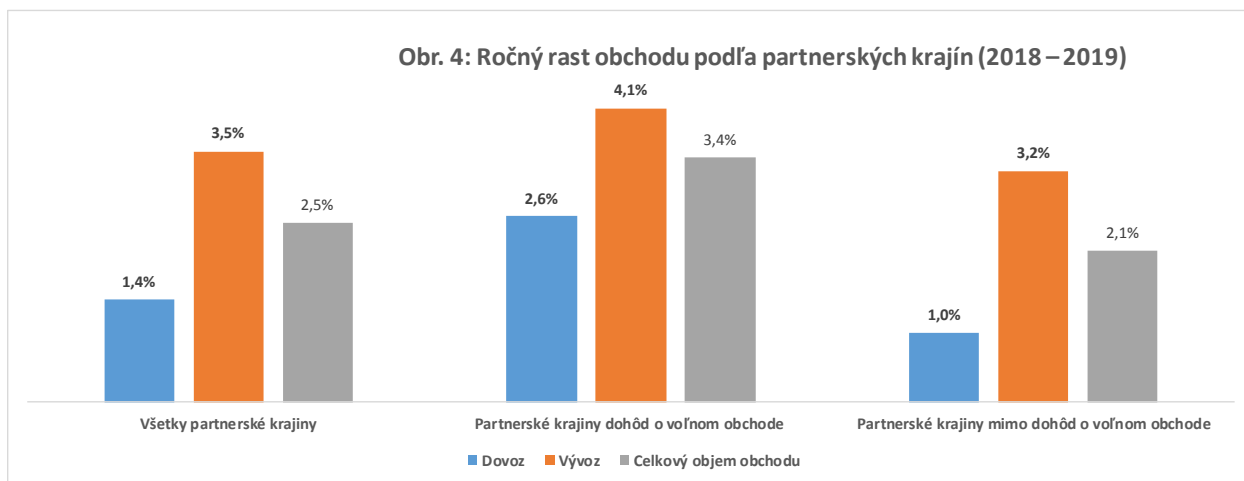
Najväčším preferenčným partnerom EÚ bolo naďalej Švajčiarsko, ktoré predstavovalo 21 % obchodu, po ňom nasledovalo Turecko s 11 %, Japonsko s 10 % a Nórsko s 8,5 %. Spoločne títo partneri predstavovali polovicu preferenčného obchodu EÚ.

Obr. 3: Obchod EÚ s tovarom podľa preferenčných partnerských krajín (2019)

V roku 2019 sa objem obchodu EÚ s tovarom so 65 partnerskými krajinami zvýšil o 3,4 %. Je to viac ako obchod EÚ so zvyškom sveta (t. j. so všetkými obchodnými partnermi EÚ, + 2,5 %) a viac ako obchod EÚ s inými ako preferenčnými partnerskými krajinami posudzovaný osobitne (zvyšok sveta mínus 65 preferenčných partnerských krajín, + 2,1 %). Zvýšenie objemu preferenčného vývozu (+4,1 %) a preferenčného dovozu (+2,6 %) tovaru bolo intenzívnejšie ako zvýšenie vývozu (3,5 %) a dovozu (1,4 %) v rámci zvyšku sveta.

Obr. 4: Ročný rast obchodu podľa partnerských krajín (2018 – 2019)

Trendy v oblasti vývozu tovaru

V roku 2019 tvorili 92 % všetkého vývozu z EÚ do preferenčných partnerských krajín **priemyselné výrobky**. Najčastejšie sa vyvážali stroje, chemické látky a dopravné zariadenia, ktoré zaznamenali rast na úrovni 1,5 %, 6,3 % a 5,7 %. Najvýznamnejšiu kategóriu naďalej tvorili stroje a zariadenia, ktoré predstavovali približne 25 % vývozu podľa preferenčných dohôd. Čo sa týka hodnoty, najdôležitejšie boli naďalej stroje, mechanické zariadenia a motorové vozidlá, ktoré predstavovali 30 % celkového vývozu iných ako poľnohospodárskych výrobkov do 65 preferenčných partnerských krajín. Elektrické stroje a zariadenia a farmaceutické výrobky

predstavovali približne 9 %. Najvyšší ročný nárast vývozu sa zaznamenal pri lietadlách (+50 %), usni (+43 %) a perlách a drahokamoch (+35 %).

Vývoz **agropotravinových výrobkov** z EÚ vzrástol v roku 2019 o 8,7 %. Čo sa týka hodnoty, prvú priečku obsadili nápoje, ktoré predstavovali 15 % preferenčného vývozu agropotravinových výrobkov (+8,6 %). Nárast približne o 8 % sa zaznamenal v prípade obilnín (39 %), mliečnych výrobkov (13,2 %) a mäsa (0,7 %).

Pre neskoré sprístupnenie údajov a množstvo dohôd, ktoré sa ho týkajú, sa v tejto správe sa nemôže skúmať **preferenčné využívanie v oblasti vývozu z EÚ**. Európska komisia používa na vypracovanie prehľadu preferenčného využívania štúdie o hodnotení ex post¹² alebo vykonávacie štúdie a svoje úsilie v tejto oblasti ešte zintenzívni. Európska komisia získava údaje o preferenčnom využívaní od svojich partnerských krajín. Zverejní ich na svojom webovom sídle s cieľom posilniť transparentnosť a motivovať záujmové združenia a členské štáty k uskutočňovaniu vlastného výskumu. Európska komisia naďalej spolupracuje so svojimi obchodnými partnermi na získavaní spoľahlivých údajov o preferenčnom vývoze a vedie dialóg s členskými štátmi, záujmovými združeniami a subjektmi odvetvia s cieľom lepšie pochopiť, prečo sa v plnej miere nevyužívajú colné preferencie.

Trendy v oblasti dovozu tovaru

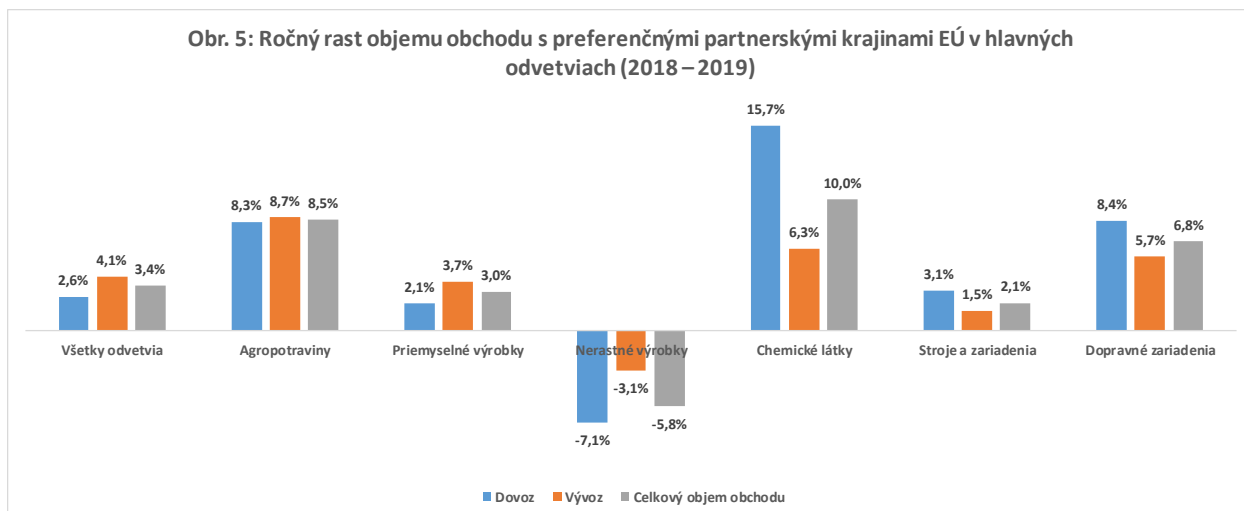
Priemyselné výrobky tvoria 91 % všetkého dovozu zo 65 preferenčných partnerských krajín; v roku 2019 sa v tejto oblasti zaznamenal nárast o 2 %. Najčastejšie sa dovážali stroje a zariadenia (+3 %), chemické látky (+16 %) a nerastné výrobky (-7 %). Dovoz agropotravinových výrobkov sa zvýšil o 8,3 %. Najčastejšie sa dovážali jedlé ovocie a orechy (+3,9 %), prípravky z kakaa (+6,5 %), káva a čaj (-0,2 %) a obilniny (+22,9 %)¹³.

Priemyselný tovar a agropotraviny

V obchode s priemyselnými výrobkami realizovanom so 65 partnerskými krajinami sa zaznamenal 3 % nárast a v agropotravinárskom obchode 8,5 % nárast. V obchode EÚ s priemyselnými výrobkami sa dosiahol prebytok vo výške 106,6 miliardy EUR, čo je nárast o 11,8 miliardy EUR v porovnaní s rokom 2018. V agropotravinárskom obchode EÚ sa dosiahol prebytok 6,4 miliardy EUR, čo je nárast o 651 miliónov EUR v porovnaní s rokom 2018.

¹² Pozri napríklad hodnotenie ex post dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Južnou Kóreou (záverečná správa, oddiel 10.7); hodnotenie ex post dohôd o pridružení so šiestimi stredozemskými krajinami (predbežná správa, s. 16, 106, 198 – 200); hodnotenie ex post dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a krajinami CARIFORUM (návrh predbežnej správy, oddiel 4.5).

¹³ Ďalšie informácie o rozvoji agropotravinárskeho obchodu sa nachádzajú v oddiele 6.

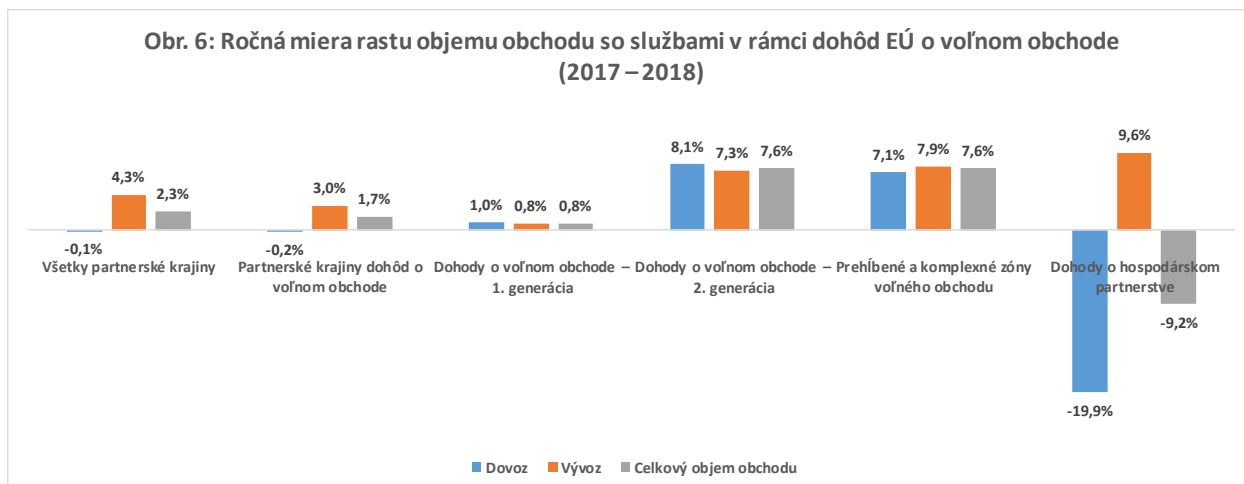

Trendy v oblasti obchodu so službami

V prípade **obchodu so službami** sú najnovšie údaje za rok 2018. V obchode so službami realizovanom so 65 partnerskými krajinami, ktorého sa týka táto správa, sa v roku 2018 zaznamenal nárast o 1,7 %, teda nižší ako v prípade celkového obchodu EÚ so službami (+2,3 %), a dosiahol sa obchodný prebytok vo výške 80 miliárd EUR, čo je v porovnaní s rokom 2017 nárast o 11,5 %. Mnohé dohody uzavreté pred oznámením s názvom Globálna Európa z roku 2007¹⁴ neobsahujú ambiciózne pravidlá týkajúce sa služieb – napríklad obchodná dohoda EÚ s jej druhým najvýznamnejším obchodným partnerom v oblasti služieb – Švajčiarskom. Obchod so službami realizovaný s preferenčnými partnerskými krajinami, ktoré prijali záväzky v oblasti služieb¹⁵, a ktorého sa týka táto správa, vzrástol v roku 2018 o 3,3 %, teda viac ako celkový obchod EÚ so službami. Obchod so službami sa výrazne zvýšil v prípade preferenčných partnerských krajín s novšími obchodnými dohodami (+7,6 %) ako v prípade starších partnerov (+0,8 %).

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0567:FIN:sk:PDF>.

¹⁵ Nórsko, Ukrajina, Moldavsko, Gruzínsko, Čile, Stredná Amerika, krajiny Andského spoločenstva, Mexiko, Kanada, Cariforum, Južná Kórea a Japonsko.

3. PREHĽAD HLAVNÝCH ZISTENÍ PODĽA REGIÓNOV

3.1 ÁZIA

V roku 2019 EÚ uplatňovala preferenčné obchodné dohody s tromi ázijskými hospodárstvami: juhokórejským, japonským a singapurským¹⁶. Tieto dohody umožňujú spoločnostiam z EÚ zachovať si konkurencieschopnosť aj napriek tomu, že niektoré tretie krajiny medzi sebou nedávno uzavreli obchodné dohody, napríklad *komplexnú a progresívnu dohodu o Transpacifickom partnerstve*¹⁷, ktorej zmluvnými stranami sú Japonsko a Singapur. Takisto prispievajú k posilneniu medzinárodných noriem, na ktorých sú založené necolné záväzky v týchto troch dohodách. Významné stimuly pre celý región, z ktorého môžu podniky EÚ rozširovať svoje pôsobenie na susediace krajiny, predstavujú najmä najnovšie dohody so Singapurom, členom Združenia krajín juhovýchodnej Ázie (ASEAN), a Japonskom. Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Južnou Kóreou sa uplatňuje už osem rokov a podľa hodnotenia ex post¹⁸ zverejneného v marci 2019 bola prospešná pre hospodárstvo EÚ (+4,4 miliardy EUR) aj pre hospodárstvo Južnej Kórey (+4,9 miliardy EUR), a to aj napriek obdobiu po finančnej kríze, v ktorom sa utlmili dopyt aj medzinárodný obchod.

3.1.1 Južná Kórea

V roku 2019 bol hospodársky rast Južnej Kórey naďalej pomalý, keďže vývozu bránili celosvetové spomalenie hospodárskeho rastu a obchodné napätie a nad investíciami visel veľký otáznik. Pokles priemyselného vývozu z EÚ do Južnej Kórey o 1,3 % možno do určitej miery vysvetliť okrem iného nedostatočným dopytom na domácom trhu v dôsledku poklesu v cykle polovodičov a obchodným sporom medzi USA a Čínou. V roku 2018 sa obchod so službami ďalej rozšíril o 3,6 % v porovnaní s rokom 2017, teda viac ako obchod EÚ so zvyškom sveta.

¹⁶ Dohoda medzi EÚ a Singapurom nadobudla platnosť 21. novembra 2019.

¹⁷ <https://www.mti.gov.sg/Improving-Trade/Free-Trade-Agreements/CPTPP>.

¹⁸ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/march/tradoc_157716.pdf.

Dohodou o voľnom obchode medzi EÚ a Južnou Kóreou sa stimuloval aj rast priamych zahraničných investícií medzi týmito dvomi partnermi. Z najnovších dostupných údajov vyplýva, že v roku 2018 sa stav priamych zahraničných investícií EÚ v Južnej Kórei zvýšil o 4 % a dosiahol úroveň 46 miliárd EUR, zatiaľ čo stav priamych zahraničných investícií Južnej Kórey v EÚ sa zvýšil o 1 % a dosiahol úroveň 25 miliárd EUR.

Pokrok pri vykonávaní dosiahnutý v roku 2019

- **Južná Kórea umožnila vývoz hovädzieho mäsa** z Dánska a Holandska.
- Pracovná skupina EÚ a Južnej Kórey pre zemepisné označenia uľahčila **rozšírenie zoznamu zemepisných označení** chránených dohodou.

Nevyriešené problémy

- 10 členských štátov stále čaká na možnosť vyvážať hovädzie mäso do Južnej Kórey. Južná Kórea neakceptuje zásadu regionalizácie pri chorobách zvierat, ktorá je dôležitá pri zabezpečovaní predvídateľných a stabilných obchodných podmienok v prípade mäsových a hydinových výrobkov.
- Južná Kórea musí zriadiť efektívny systém odmeňovania za práva na verejné predvádzanie hudobných diel.
- EÚ začala spor proti Južnej Kórei podľa kapitoly dohody o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji, pretože Kórea nedodrжала záväzky spočívajúce v ratifikácii základných dohôdovov MOP a ochrane pracovných práv. V júli EÚ požiadala o skupinu expertov, ktorá bola zriadená v decembri¹⁹.

3.1.2 Japonsko

Rok 2019 bol prvým celým kalendárnym rokom uplatňovania dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom²⁰. Japonsko je **siedmym najväčším obchodným partnerom** EÚ, ktorý predstavuje 3 % jej zahraničného obchodu.

V roku 2019 sa objem **obchodu s tovarom** medzi partnerskými krajinami zvýšil o **5,8 %**. Stabilný rast bol prospešný pre tradičný vývoz z EÚ do Japonska týkajúci sa farmaceutických výrobkov, dopravných zariadení a strojov. Kategórie výrobkov, ktorých sa týkalo znižovanie ciel, ako napríklad textilie, odevy a obuv, zaznamenali vyšší rast, a to v priemere približne o 10 %.

Japonsko bolo druhým najväčším cieľovým trhom spomedzi preferenčných partnerov, na ktorých sa vzťahuje táto správa, **pre vývoz agropotravinových výrobkov z EÚ**, ktorý sa v roku 2019 **zvýšil o 16 %**. Dohoda teda začína naplňať svoj obrovský potenciál zvyšovania vývozu množstva výrobkov z EÚ, ako sú napríklad bravčové mäso, hovädzie mäso, syr, spracované

¹⁹ Ďalšie informácie o prebiehajúcom spore sa nachádzajú v oddiele 8 Právne presadzovanie záväzkov.

²⁰ Zhrnutie hlavných úspechov k prvému výročiu dohody je k dispozícii na stránke: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2107>.

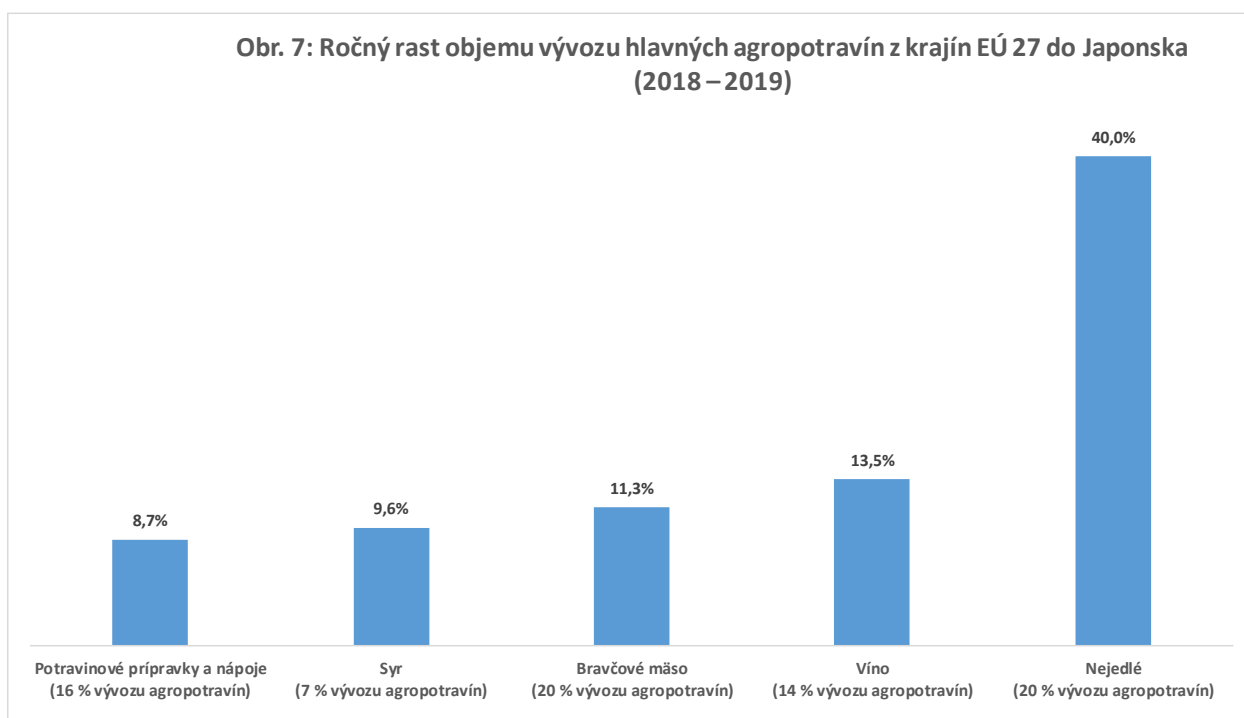
poľnohospodárske výrobky a víno. K významným úspechom patrí postupné schvaľovanie a uznávanie enologických postupov EÚ zo strany Japonska.

Nemecké ovocné vína víťazmi v krajine vychádzajúceho slnka

Výrobca nemeckého ovocného vína, Katlenburger Winery, spoločnosť s 90 zamestnancami založená v roku 1925, víta obchodnú dohodu medzi EÚ a Japonskom. Zabezpečilo sa ňou odstránenie cla na výrobky spoločnosti Katlenburger, ktoré malo výšku 33 eurocentov na liter, čo jej umožnilo stať sa konkurencieschopnou na trhu, ktorý je čoraz citlivejší na ceny.

„Najmä malé podniky sú závislé od vývozu, pretože situácia na domácom trhu je čoraz náročnejšia a ovládajú ho väčšie spoločnosti s veľkými rozpočtami na reklamu.“

Klaus Demuth, výkonný riaditeľ spoločnosti Katlenburger Kellerei GmbH & co. KG

V roku 2019 sa v prípade viac ako **polovice všetkého tovaru z EÚ oprávneného** na colné preferencie podľa dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom využila **výhoda vyplývajúca z colných preferencií** (53 %). Colné preferencie sa vzťahovali na väčšinu poľnohospodárskeho vývozu z EÚ (v priemere 86 %), pričom osobitne vysoké miery sa zaznamenali v prípade mäsa (99 %) a vína (93 %). Miera v prípade priemyselného tovaru bola v prípade Japonska aj EÚ v dôsledku zložitých dodávateľských reťazcov a relatívne nižších preferenčných marží podstatne nižšia, t. j. priemerne na úrovni 35 %. V prípade vývozu chemických látok a textílií z EÚ sa mohlo napríklad ušetriť ďalších 115 miliónov a 92 miliónov EUR. Využívanie preferencií sa zvyčajne počas rokov zintenzívňuje, pretože podniky často potrebujú určitý čas na prispôbenie sa novým obchodným podmienkam – napríklad musia preskúmať dodávateľské reťazce a mechanizmy vnútorného účtovníctva. Na zvyšovanie informovanosti Európska komisia zintenzívnila aj spoluprácu s členskými štátmi a podnikmi

a zapojila sa do spoločných akcií s Japonskom, a to najmä do informačných opatrení Centra pre priemyselnú spoluprácu medzi EÚ a Japonskom²¹.

Pokrok pri vykonávaní dosiahnutý v roku 2019

– Japonsko súhlasilo s uplatňovaním **zjednodušeného colného režimu** v oblasti podávania žiadostí o colné preferencie a získavania colných preferencií s cieľom vyriešiť počiatočné problémy podnikov²².

– Japonsko zlepšilo **postupy riadenia kvót** v oblasti dovozu niektorých poľnohospodárskych komodít a spracovaných poľnohospodárskych výrobkov, aby bolo využívanie kvót jednoduchšie.

– Japonsko realizovalo **konkrétne kroky na prípravu vykonávania ustanovení v oblasti obchodu a trvalo udržateľného rozvoja** vrátane zriadenia domácej poradnej skupiny. Ešte však musí ratifikovať dva základné dohovory MOP o nediskriminácii a nútenej práci.

3.1.3 Singapur (prípravy na nadobudnutie platnosti)

Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom sa uplatňuje od 21. novembra 2019. Očakáva sa, že bude prospešná pre vývoz z EÚ aj investorov, ako aj pre viac ako 10 000 spoločností z EÚ so sídlom v Singapure. Singapur je najväčším obchodným partnerom EÚ v juhovýchodnej Ázii a predstavuje jednu tretinu obchodu EÚ a viac ako dve tretiny priamych zahraničných investícií EÚ v tomto regióne.

V roku 2019 **Európska komisia zrýchlila prípravu na nadobudnutie platnosti dohody**, a to prostredníctvom oznámenia zainteresovaným stranám oboch partnerov, a posilnila úlohu monitorovania singapurských orgánov v etape pred začatím vykonávania dohody. K prvým úspechom patrila registrácia a ochrana názvov 138 zemepisných označení EÚ v Singapure podľa singapurského práva.

3.2 AMERIKA (CELÝ KONTINENT)

3.2.1 Kanada

Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi EÚ a Kanadou (**CETA**) sa predbežne uplatňuje od 21. septembra 2017 s výnimkou niekoľkých ustanovení, ktoré sa týkajú najmä systému investičných súdov. V roku 2019 sa uskutočnil významný krok smerom k budúcej realizácii **systému investičných súdov**²³: v októbri Európska komisia prijala štyri návrhy²⁴, ktorými sa prispeje k zabezpečeniu etických noriem a noriem bezúhonnosti rozhodcov a účinnejšie

²¹ <https://www.eu-japan.eu/>.

²² Opatrenia, ktoré majú vykonať colné orgány možno konzultovať tu: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/july/tradoc_157973.pdf.

²³ Ustanovenia o systéme investičných súdov sa predbežne neuplatňujú a nadobudnú platnosť až po ratifikácii dohody CETA všetkými členskými štátmi EÚ.

²⁴ Návrhy sa týkajú 1. pravidiel odvolacieho tribunálu; 2. kódexu správania členov tribunálov; 3. pravidiel mediácie a 4. postupu prijímania záväzných výkladov.

funkcii odvolania v rámci systému. Bude to prvá takáto funkcia odvolania, ktorá sa zavedie v medzinárodných investičných dohodách.

V druhom roku predbežného uplatňovania dohody CETA **dosiahla Európska komisia ďalší pokrok v oblasti účinného vykonávania dohody**, ktorý vyplynul z 20 výborov a dialógov v roku 2018. Európska komisia upozornila na určité obchodné prekážky, ktoré sa týkali najmä vývozu poľnohospodárskych výrobkov. Zároveň naďalej zintenzívňovala a dopĺňala svoj program spolupráce s Kanadou v otázkach spoločného záujmu (ako napríklad MSP, rodová rovnosť a zmena klímy) na dvojstrannej aj viacstrannej úrovni.

Pokrok pri vykonávaní dosiahnutý v roku 2019

– *Colné kvóty pre syr*: v spolupráci s Kanadou prebiehali snahy o preskúmanie colných kvót v rámci dohody CETA s cieľom zlepšiť jej fungovanie. Čo sa týka hodnoty, Kanada je v súčasnosti štvrtým najväčším vývozným trhom EÚ pre syr.

– *Diskriminačné postupy v odvetví vína a destilátov*²⁵: diskusie prebiehali vo Výbore pre víno a destiláty. Dosiahol sa určitý pokrok, keďže Britská Kolumbia zrušila predpisy, podľa ktorých sa v potravinách umožňoval iba predaj vína z Britskej Kolumbie. V ostatných provinciách však prekážky naďalej pretrvávajú.

– *Poplatky za poskytované služby*: na základe auditov vykonaných v Ontáriu a Quebecu na žiadosť EÚ by sa mali znížiť poplatky za poskytované služby uplatňované na vína a destiláty z EÚ v týchto provinciách. Tieto poplatky sa týkajú rozdielov v nákladoch, ktoré vznikajú provinciám pri spracovaní dovážaných a domácich výrobkov.

Spolupráca EÚ a Kanady v oblastiach spoločného záujmu

– *Zmena klímy*: po januárovej konferencii, na ktorej sa diskutovalo o čo najlepšom využití dohody CETA na plnenie záväzkov EÚ a Kanady podľa Parížskej dohody, sa v novembri uskutočnil seminár s účasťou spoločností z EÚ a Kanady zaoberajúcich sa čistými technológiami, na ktorom sa stretli MSP pôsobiace v odvetviach slnečnej energie, odpadového hospodárstva, energetickej účinnosti a zachytávania a ukladania oxidu uhličitého.

– *Spolupráca v oblasti regulácie*: EÚ a Kanada si začali vymieňať informácie týkajúce sa varovaní v oblasti bezpečnosti spotrebného tovaru a Kanada zrevidovala regulačný rámec na prepravu živých zvierat, ktorý nadobudol účinnosť vo februári 2020. Kanada súhlasila so zastavením dvojitého skúšok krémov na ochranu pred slnečným žiarením dovážaných z EÚ.

²⁵ Pred Svetovou obchodnou organizáciou napadla Austrália zdaňovanie dovážaných destilátov, pričom v tomto spore bola EÚ treťou stranou.

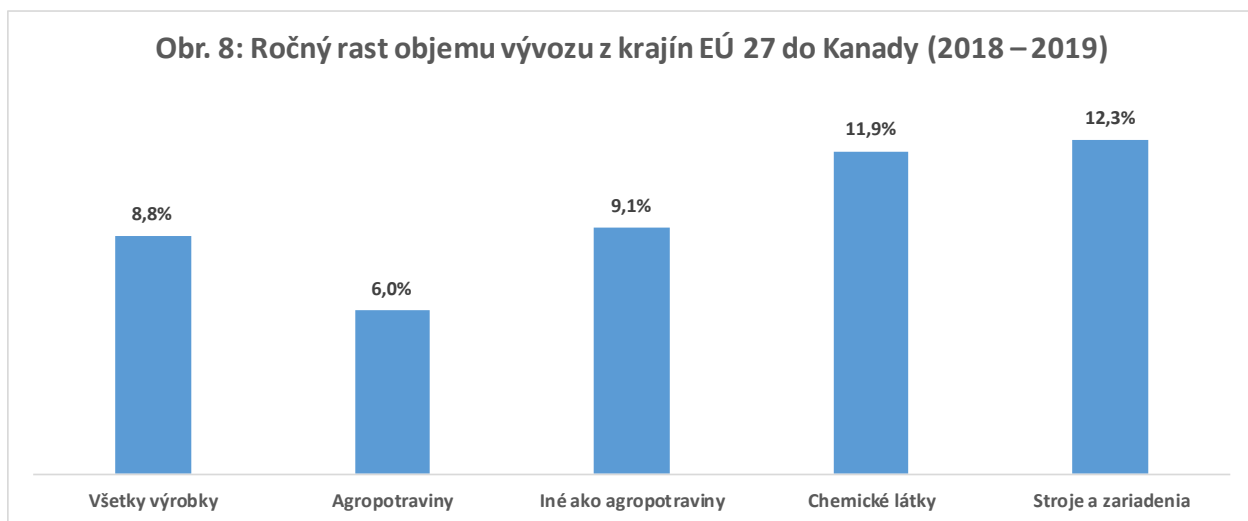
Francúzske korenje dodáva kanadskej kuchyni pikantnosť

Maritxu a Eric Amestoyovci už 10 rokov pestujú na svojej malej farme v Baskicku čili papriky a do Kanady tento svoj „piment d’Espelette“ vyvážajú od roku 2016. Svoju produkciu diverzifikovali tak, že už zahŕňa aj zeleninu a vajíčka. Na farme nepoužívajú žiadne chemické výrobky.

Zníženie ciel podľa dohody CETA umožnilo zjednodušenie administratívnych postupov a posilnenie ochrany zemepisného označenia „piment d’Espelette“. V dôsledku toho sa zvýšil dopyt a produkcia Amestoyovcov vzrástla z 30 na 200 kg.

Dvojstranný obchod – trendy v roku 2019

Vďaka zjednodušeniam, ktoré priniesla dohoda CETA, **naďalej rástol objem dvojstranného obchodu s tovarom a službami**, pričom dosiahol úroveň 92 miliárd EUR, čo je 24,5 % nárast v porovnaní s obchodom pred dohodou CETA, ktorý mal v rokoch 2015 – 2017 priemernú úroveň 73,9 miliardy EUR. Spomedzi priemyselných výrobkov sa najvyšší rast v oblasti vývozu z EÚ zaznamenal v porovnaní s rokom 2018 v prípade strojov (15 %) a farmaceutických výrobkov (18 %).

Miera využívania preferencií pri vývoze tovaru z EÚ do Kanady sa v rámci krajín EÚ 27 zvýšila z 38 % v roku 2018 na 48 %. Na celkovú mieru využívania preferencií má naďalej vplyv nízke využívanie preferencií v oblasti vývozu automobilov a autodiélov (26 %) z EÚ, ktorý predstavuje 39 % oprávneného vývozu z EÚ 27 do Kanady. Európska komisia aktívne spolupracovala s odvetvovými priemyselnými združeniami, zainteresovanými spoločnosťami a odborníkmi s cieľom lepšie pochopiť dôvody. Subjekty odvetvia, najmä automobilového priemyslu, vysvetlili, že dohoda je stále relatívne nová a spoločnosti potrebujú viac času na zavedenie procesov a IT systémov, aby získali potrebné údaje od dodávateľov. Subjekty automobilového priemyslu potvrdili aj to, že zamýšľajú spätne si nárokovať preferenčné sadzby, keďže podľa dohody CETA sa to umožňuje až na obdobie troch rokov. Celkovo subjekty

odvetvia zdôraznili potrebu ďalej posilniť informovanosť spoločností v EÚ o prínosoch dohody CETA a o tom, ako ich využiť. S cieľom zabezpečiť jednoduchšie využívanie preferencií Európska komisia v roku 2019 naďalej poskytovala špecializované usmernenie a v septembri 2019 zverejnila usmernenie týkajúce sa pravidiel pôvodu v dohode CETA²⁶, ako aj prehľad o pravidlách pôvodu pre textilie a odevy dostupný vo viacerých jazykoch EÚ²⁷.

3.2.2 Latinskoamerické partnerské krajiny

EÚ má uzatvorené **štyri obchodné dohody s 11 krajinami Latinskej Ameriky**: Mexikom, Čile, andskými partnerskými krajinami Kolumbiou, Ekvádorom a Peru a šiestimi stredoamerickými partnerskými krajinami (Kostarikou, Salvádorom, Guatemalou, Hondurasom, Nikaraguou a Panamou). Po nadobudnutí platnosti dohody s Mercosurom bude mať EÚ preferenčné obchodné vzťahy prakticky so všetkými latinskoamerickými krajinami okrem Bolívie a Venezuely, teda s viacerými krajinami ako v iných regiónoch a na porovnateľnej úrovni ako s krajinami EZVO. Dohoda s Mexikom sa napríklad datuje do začiatku 21. storočia, pričom bola modernizovaná tak, aby sa dosiahlo zvýšenie objemu obchodu, podpora účasti MSP a zavedenie nových pravidiel, napríklad v oblasti služieb (digitálnych, námorných, finančných atď.), energetiky alebo investícií, čo bude viesť k vytvoreniu viacerých príležitostí pre podniky v EÚ a bude prospešné pre spotrebiteľov, pričom v kapitolách o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji sa stanovujú záväzky v oblasti práce a životného prostredia, a to aj tie, ktoré sa týkajú Parížskej dohody a základných dohovorov MOP. Podobná modernizácia prebieha vo vzťahu k Čile.

Latinskoamerické partnerské krajiny budú môcť po zrušení cieľ EÚ na väčšinu výrobkov diverzifikovať svoj vývoz a lepšie sa začleniť do hodnotových reťazcov a celosvetového hospodárstva. Spoločnostiam z EÚ prinesú dohody nové príležitosti na rozvíjajúcich sa trhoch s vysokým potenciálom rastu, ako aj prístup k surovinám a vstupom kritickým pre priemysel a poľnohospodárstvo.

Postavenie EÚ v Latinskej Amerike je naďalej silné: EÚ je najsilnejším partnerom rozvojovej spolupráce a priamych zahraničných investícií v Latinskej Amerike a tretím najväčším obchodným partnerom po USA a Číne. Zatiaľ čo USA si udržali svoju dlhodobú pozíciu najväčšieho obchodného partnera Latinskej Ameriky, Čína v posledných rokoch prevzala pozíciu EÚ druhého najväčšieho partnera. Vzorca sa pritom líšia, Mexiko a Stredná Amerika majú najsilnejšie väzby na hospodárstvo USA, na nerastné suroviny bohaté andské krajiny posilňujú obchod s Čínou, a Čína a EÚ sú najvýznamnejšími partnermi krajín Mercosur.

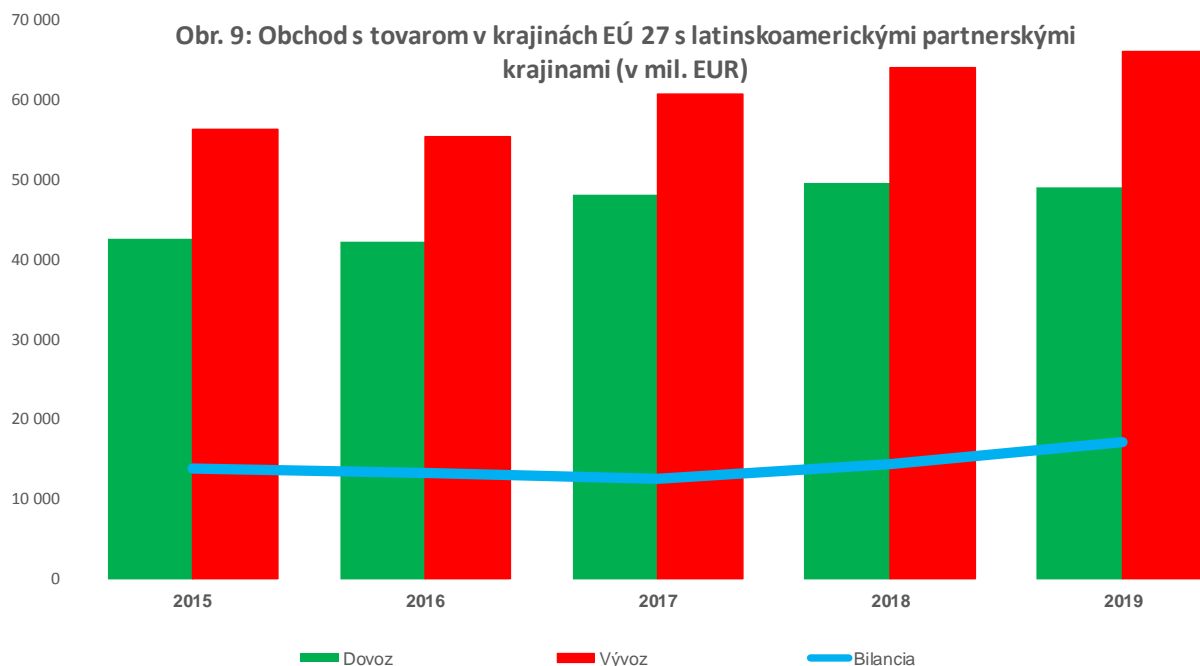
²⁶ https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/ceta_guidance_en.pdf.

²⁷ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/november/tradoc_158417.pdf.

Dvojstranný obchod: trendy v roku 2019

Obchodné dohody EÚ prispeli v tomto regióne za obdobie svojej existencie k **upevneniu postavenia EÚ ako investora a obchodného partnera**. Takisto prispeli k zastaveniu znižovania colných preferencií, ktoré vyplývali z obchodných dohôd latinskoamerických partnerských krajín s krajinami ako USA alebo Čína.

Obchod medzi EÚ a jej súčasnými latinskoamerickými obchodnými partnermi a Mercosurom dosiahol objem 192 miliárd EUR, pričom EÚ vznikol prebytok vo výške 22 miliárd EUR. **Vývoz tovaru z EÚ** do 11 latinskoamerických krajín, s ktorými má uzavreté obchodné dohody, **sa zvýšil o 12 %**, z úrovne tesne pod 59 miliardami EUR v roku 2015 na úroveň 66 miliárd EUR. EÚ si udržala podiel na trhu s dovozom do týchto krajín vo výške 12 %, zatiaľ čo podiel USA sa mierne znížil zo 42,5 na 40,3 % a podiel Číny zostal nezmenený na úrovni 19 %²⁸.

Obchodné dohody môžu otvárať **nové trhy s agropotravinovými výrobkami z EÚ**. Za posledných desať rokov sa **vývoz poľnohospodárskych výrobkov z EÚ do krajín Latinskej Ameriky** na základe obchodných dohôd s EÚ viac než **zdvojnásobil**. Dôvodom je najmä zrušenie alebo zníženie ciel na základe obchodných dohôd, ktoré boli často v prípade poľnohospodárskych výrobkov vysoké.

Banány zostávajú hlavnou komoditou, ktorú stredoamerické krajiny a Andské spoločenstvo vyvážajú do EÚ. Na tento vývoz sa do konca decembra 2019 vzťahuje **stabilizačný mechanizmus**. Keď v rámci tohto mechanizmu dosiahne určitá krajina ročný spúšťací objem dovozu stanovený v dohode, Európska komisia preskúma vplyv daného dovozu na situáciu na trhu Únie s banánmi a prijme rozhodnutie, ktorým buď dočasne pozastaví preferenčné clo, alebo

²⁸

Zdroj: databáza MMF DOTS Trade.

určí, že pozastavenie nie je vhodné. V roku 2019 dosiahol ročný dovoz čerstvých banánov z latinskoamerických a stredoamerických krajín podliehajúci stabilizačnému mechanizmu pre banány úroveň 72,9 % kumulovanej spúšťacej úrovne. Spomedzi dotknutých partnerských krajín prekročili svoje spúšťacie objemy iba Peru, Nikaragua a Guatemala. Európska komisia dospela k záveru, že dočasné pozastavenie nebolo vhodné, keďže podiel dovozu z týchto krajín na celkovom dovoze banánov bol v čase prekročenia príslušných prahových hodnôt veľmi malý.

V roku 2019 sa na žiadosť **andských a stredoamerických partnerských krajín** uskutočnili diskusie na základe ustanovení príslušných dohôd, cieľom ktorých bolo preskúmať ďalšiu **liberalizáciu colných sadzieb pre banány**. Po zvážení všetkých relevantných faktorov vrátane stability trhu EÚ sa dospelo k záveru, že clá na čerstvé banány zo stredoamerických krajín, ako aj z Kolumbie/Ekvádoru/Peru, **by sa mali ponechať na svojej aktuálnej úrovni 75 EUR/t**.

Pokrok pri vykonávaní dosiahnutý v roku 2019

Príklady pokroku dosiahnutého v oblastiach obchodu a trvalo udržateľného rozvoja

– Vďaka **novému programu podpory financovanému z prostriedkov EÚ** sa v kolumbijskej Bogote stretli zástupcovia občianskej spoločnosti z EÚ, Kolumbie, Ekvádoru a Peru a v guatemalskej Antigüe sa stretli zástupcovia EÚ a šiestich stredoamerických krajín.

– Začal sa realizovať **program zodpovedného obchodného správania v Latinskej Amerike financovaný z prostriedkov EÚ**, ktorý sa vykonáva v partnerstve s organizáciou OECD²⁹, Medzinárodnou organizáciou práce³⁰ a Úradom vysokého komisára OSN pre ľudské práva³¹.

Pokrok dosiahnutý v roku 2019 v oblasti problémov s prístupom na trh

– **Ekvádor** zrušil dodatočné clá („kolky“) na dovážané alkoholické nápoje, vďaka čomu mohli alkoholické nápoje z EÚ za rovnakých podmienok konkurovať miestnym nápojom.

– **Mexiko** uvoľnilo obmedzenia na dovoz hrušiek z Belgicka a kivi z Talianska a povolilo dovoz bravčového mäsa z Holandska.

– EÚ začala **spor vo WTO týkajúci sa antidumpingových opatrení Kolumbie** uložených na mrazené zemiaky z Belgicka, Nemecka a Holandska.³²

Obchodné dohody EÚ prispievajú k posilňovaniu partnerstiev medzi EÚ a Latinskou Amerikou, či už na základe viacstrannosti alebo cieľov trvalo udržateľného rozvoja, rovnako ako všeobecnejšie dohody o pridružení, ktoré EÚ uzavrela s krajinami Latinskej Ameriky. Latinskoamerické krajiny zohrávali a naďalej zohrávajú významnú úlohu v organizácii WTO: z tohto regiónu pochádza viac ako tretina krajín, ktoré podporujú návrh EÚ na viacstrannú dočasnú dohodu WTO o rozhodcovskom konaní o odvolaní. EÚ s andskými, ako aj stredoamerickými krajinami, diskutovala aj o vnútroštátne stanovených príspevkoch podľa Parížskej dohody, hoci obchodné dohody boli prijaté ešte pred ňou.

²⁹ <http://mneguidelines.oecd.org/rbclac.htm>.

³⁰ https://www.ilo.org/americas/programas-y-proyectos/WCMS_735906/lang--en/index.htm.

³¹ <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Business/Pages/JointProjectResponsibleBusinessConduct.aspx>.

³² <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2083>.

3.3 KRAJINY SUSEDIACE S EÚ

3.3.1 Stredomorské partnerské krajiny a partnerské krajiny Blízkeho východu

Zóny voľného obchodu zavedené na základe všeobecnejších dohôd o pridružení s krajinami v južnom Stredomorí a na Blízkom východe („obchodné dohody“) nadobudli platnosť na začiatku roka 2000. EÚ a osem krajín južného Stredomorja a Blízkeho východu, **Alžírsko, Egypt, Jordánsko, Libanon, Izrael, Palestína³³, Maroko a Tunisko**, sú tradične veľmi blízkymi partnermi, ktorých spájajú historické aj kultúrne väzby a geografická blízkosť. EÚ je najväčším obchodným partnerom všetkých z nich okrem Jordánska a Palestíny, ako aj regiónu ako celku. V rámci **európskej susedskej politiky** ponúka EÚ týmto krajinám privilegovaný vzťah založený na vzájomnom rešpektovaní spoločných hodnôt, ako sú demokracia a ľudské práva, zásady právneho štátu, dobrá správa vecí verejných, zásady trhového hospodárstva a trvalo udržateľný rozvoj.

S väčšinou priemyselného tovaru sa už medzi EÚ a týmito partnermi **obchoduje bezcolne³⁴**. Egypt dokončil proces úplného zrušenia cla na priemyselný tovar 1. januára 2019 zrušením cla na vývoz automobilov z EÚ. V januári Európska komisia začala **hodnotenie ex post** šiestich obchodných dohôd. **Predbežná správa³⁵** bola uverejnená v apríli 2020. Z predbežných zistení vyplýva, že zrušenie ciel prinieslo **krajinám južného Stredomorja a Blízkeho východu hospodárske výhody**. Záverečná správa sa očakáva v decembri 2020.

Vzhľadom na to, že existujúce obchodné dohody sa zameriavajú na obchod s tovarom, v regióne prebieha alebo sa iniciuje množstvo **dvojstranných rokovaní**, a to najmä s Tuniskom a Marokom, s cieľom prehĺbiť záväzky a rozšíriť dosah na ďalšie oblasti, napríklad na poľnohospodárstvo, služby, investície, obchodné pravidlá, zblížovanie v oblasti regulácie, obchod a trvalo udržateľný rozvoj.

Dvojstranný obchod: trendy v roku 2019

Hoci tento región predstavuje iba 4 % zahraničného obchodu EÚ, ide o veľmi dôležitý vývozný trh EÚ, na ktorom sa **môžu uplatniť najmä MSP v niektorých tradičnejších odvetviach**, ako sú textilie a keramika. Región je aj významným zdrojom dovozu, najmä v odvetviach energetiky a agropotravinárstva.

V roku 2019 dosiahol objem obchodu s priemyselným tovarom medzi EÚ a týmto regiónom úroveň približne 150 miliárd EUR a s poľnohospodárskym tovarom úroveň 15 miliárd EUR.

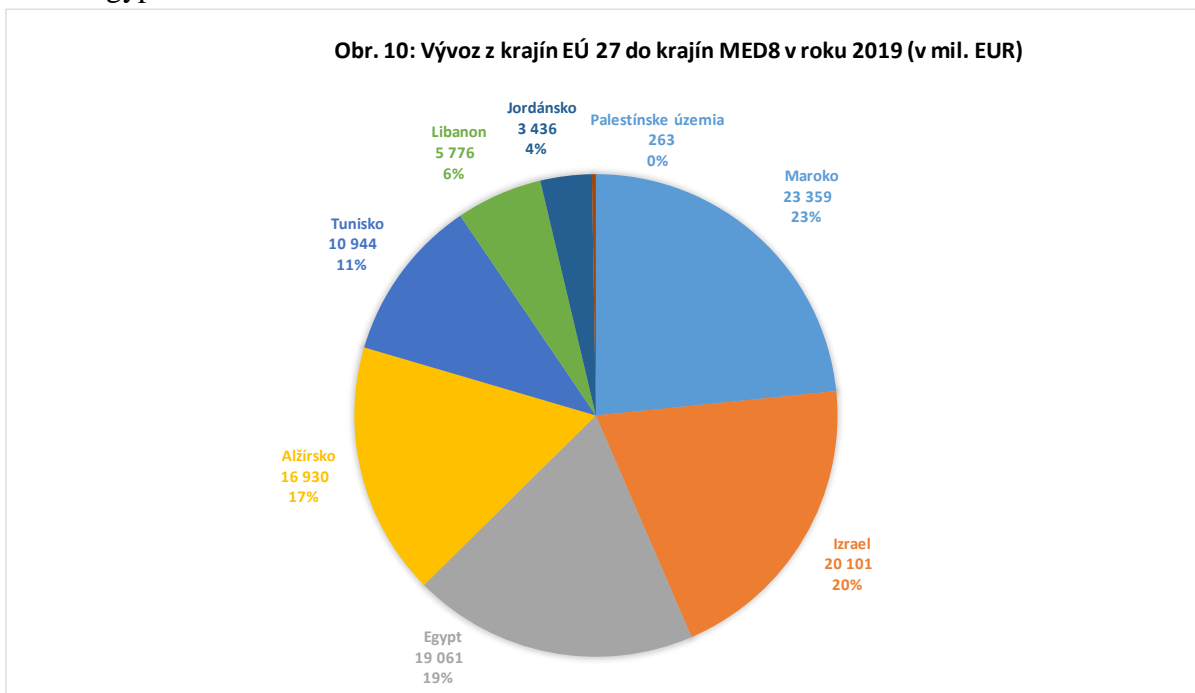
³³ Toto označenie nemožno vykladať ako uznanie Palestínskeho štátu a nie sú ním dotknuté pozície jednotlivých členských štátov k tejto otázke.

³⁴ Alžírsku bolo ako jedinej krajine umožnené odložiť poslednú fázu zrušenia ciel na množstvo priemyselných výrobkov, za ktoré sa stále vyberali clá, hoci znížené, až do septembra 2020 (namiesto septembra 2017).

³⁵ <https://case-research.eu/en/ex-post-evaluation-of-the-impact-of-trade-chapters-of-the-euro-mediterranean-association-agreements-with-six-partners-algeria-egypt-jordan-lebanon-morocco-and-tunisia-interim-technical-report-101329>.

Medziročne sa objem obchodu mierne znížil o 0,17 %, resp. 248 miliónov EUR. V rokoch 2018 až 2019 sa objem vývozu z EÚ do tohto regiónu znížil o 0,38 % zo 100 miliárd EUR na 99 miliárd EUR, a to najmä v dôsledku opatrení obmedzujúcich obchod, ktoré uložili niektoré krajiny. Najväčšími obchodnými partnermi EÚ v regióne boli naďalej Maroko, Izrael a Alžírsko.

V roku 2019 bolo Maroko hlavným **vývozným trhom EÚ** v regióne, pričom za ním nasledovali Izrael a Egypt.

Pokiaľ ide o **objem obchodu podľa odvetví**, 90 % obchodu EÚ s týmto regiónom tvoril priemyselný tovar (odvetvie energetiky a výrobkov), pričom vývoz sa znížil o 0,5 % a dovoz stagnoval. Na druhej strane **sa zvýšil objem obchodu v odvetví agropotravinárstva, a to o 6,2 % – 6,4 %** v prípade vývozu z EÚ, príp. 623 miliónov EUR, a 6 % v prípade dovozu. Z toho vyplýva, že **existuje nevyužitý potenciál ďalšej liberalizácie obchodu s poľnohospodárskymi výrobkami**, a to najmä s Tuniskom a Alžírskom³⁶. Alžírsko a Izrael predstavovali v regióne najväčší vývozný trh EÚ s agropotravinovými výrobkami. Z EÚ sa vyvážali najmä pšenica a ostatné obilniny, detské potraviny a živé zvieratá.

Podľa *indexu Svetovej banky: Podnikanie v roku 2020 sa podnikateľská klíma v roku 2019 vo väčšine krajín južného Stredomoria zlepšila*, čo platí najmä o Jordánsku, ktoré sa zaradilo k 10 krajinám s najrozsiahlejšími zlepšeniami³⁷. V roku 2018 **bola EÚ naďalej najväčším**

³⁶ Medzi EÚ a Egyptom, Izraelom, Jordánskom a Marokom už platia aj dodatočné dohody o poľnohospodárskych a spracovaných poľnohospodárskych výrobkoch, ako aj produktoch rybolovu, nie však medzi EÚ a Tuniskom.

³⁷ Indexové bodové hodnotenie Alžíriska zostalo na rovnakej, veľmi nízkej úrovni, pričom indexové bodové hodnotenie Libanonu a Palestíny sa zhoršilo.

investorom v mnohých z týchto krajín, pričom jej investície tvorili viac ako polovicu priamych zahraničných investícií v Maroku³⁸ a 85 % v Tunisku³⁹. V Egypte predstavuje EÚ s 21 % priamych zahraničných investícií, ktoré presahujú 15 miliárd USD (približne 12,7 miliardy EUR), druhého najväčšieho zahraničného investora hneď po Spojenom kráľovstve (s 39 %), pričom v ňom aktívne pôsobí 6 339 spoločností, ktoré zabezpečujú viac ako 192 000 pracovných miest⁴⁰. V Maroku bolo v rokoch 2014 – 2018 v automobilovom odvetví vytvorených viac ako 85 000 priamych pracovných miest, čo do roku 2018 znamenalo spolu 163 000 pracovných miest. Niektoré krajiny, a najmä Izrael, predstavujú významný zdroj priamych zahraničných investícií v EÚ.

Pokrok pri vykonávaní dosiahnutý v roku 2019:

- **Egypt** zrušil na základe posilneného dialógu na politickej aj odbornej úrovni požiadavku na **veterinárne kontroly živých zvierat** v EÚ, ktoré sú určené na vývoz do krajiny. Takisto prijal normy EÚ pre väčšinu požiadaviek na sadbové zemiaky a uľahčil dovoz potravín na počiatočnú výživu dojčiat.
- **Tunisko** po intervenciách EÚ v organizácii WTO a na dvojstrannej úrovni **zrušilo neautomatické dovozné licencie** na najrôznejšie výrobky, čo malo vplyv na veľkú časť dvojstranného obchodu s EÚ; tieto opatrenia boli nezlučiteľné s dvojstrannou dohodou a pravidlami organizácie WTO.

Hlavné nevyriešené problémy – príklady

- **Alžírsko** si zachovalo **zákaz dovozu vozidiel** (platný od roku 2015) a liekov, pre ktoré existuje miestne vyrábaný ekvivalent. V platnosti zostávajú poplatky s účinkom ciel týkajúce sa viac ako 900 výrobkov, pričom ďalších 129 colných položiek podlieha vyšším clám, ako je povolené na základe dohody o voľnom obchode.
- **Egypt** si zachoval a rozšíril **systém registrácie a kontroly pred odoslaním** pre 25 kategórií výrobkov (platný od roku 2016). Vytvorenie osobitného registračného výboru na Ministerstve obchodu a priemyslu Egypta v apríli 2019 predstavovalo krok vpred, keďže sa ním umožnil pokrok v registrácii niektorých vývozcov z EÚ.

Časté kontakty na odbornej, ale aj **ministerskej úrovni** v priebehu posledných pätnástich rokov prispeli k upevneniu úzkeho partnerstva medzi EÚ a jej partnermi z krajín v južnom Stredomorí a na Blízkom východe na **viacstrannej úrovni**. EÚ napríklad pomáha Alžírsku a Libanonu s podaním žiadosti o vstup do organizácie WTO a podporuje žiadosť Palestíny o štatút pozorovateľa v Generálnej rade WTO a jej podporných orgánoch.

3.3.2 Gruzínsko, Moldavsko, Ukrajina

Prehĺbené a komplexné zóny voľného obchodu (DCFTA) platné medzi EÚ a Gruzínskom a Moldavskom od roku 2016 a Ukrajinou od roku 2017 tvoria súčasť širšieho **rámca Východného partnerstva**, spoločnej politickej iniciatívy, ktorá sa začala v roku 2009 s cieľom prehĺbiť a posilniť

³⁸ Office des Changes.

³⁹ Preskúmanie investičnej politiky uskutočnené organizáciou OECD: Tunisko 2012.

⁴⁰ Generálny úrad Egypta pre investície a slobodné pásma.

vzťahy medzi EÚ, jej členskými štátmi a ich šiestimi východnými susedmi⁴¹. Prehĺbené a komplexné zóny voľného obchodu sú nevyhnutnými nástrojmi nielen na vzájomný prístup na trh, ale aj na presadzovanie programu hodnôt, posilnenie demokracie, transparentnosti a nezávislosti inštitucionálnych štruktúr a na pomoc partnerským krajinám pri transformácii ich hospodárstiev a intenzívnejšom zapájaní sa do medzinárodného obchodu. Prehĺbené a komplexné zóny voľného obchodu majú dva kľúčové prvky: **liberalizáciu obchodu** a **regulačnú aproximáciu**.

Liberalizácia obchodu (prvok „voľného obchodu“ v rámci prehĺbených a komplexných zón voľného obchodu) znamená zrušenie ciel a zmiernenie necolných prekážok obchodu s tovarom, službami a investíciami, a tým aj zlepšovanie prístupu tovaru a služieb oboch strán na trh. Zmluvné strany všetkých dohôd si pravidelne vymieňajú informácie a monitorujú vývoj v oblasti obchodu. EÚ je najväčším obchodným partnerom všetkých troch krajín prehĺbených a komplexných zón voľného obchodu. Celkový objem obchodu s krajinami prehĺbených a komplexných zón voľného obchodu sa medziročne mierne zvýšil a v roku 2019 dosiahol úroveň 50,6 miliardy EUR. Dvojstranný obchod medzi EÚ a Ukrajinou sa stabilne zvyšoval oboma smermi a v roku 2019 dosiahol úroveň 43,3 miliardy EUR. Ukrajina je aj štvrtým najväčším vývozcom poľnohospodárskych výrobkov do EÚ. V roku 2019 sa celkový objem obchodu medzi EÚ a Gruzínskom medziročne znížil o 3 % a dosiahol úroveň 2,6 miliardy EUR, pričom celkový objem obchodu medzi EÚ a Moldavskom sa v porovnaní s rokom 2018 zvýšil o 3,9 % a dosiahol úroveň 4,7 miliardy EUR.

Regulačná aproximácia tvorí „prehĺbený a komplexný“ prvok prehĺbených a komplexných zón voľného obchodu. Partnerské krajiny EÚ sa zaviazali priblížiť svoje právne predpisy právnym predpisom EÚ („acquis“) v mnohých politických oblastiach súvisiacich s obchodom, ako sú napríklad sanitárne a rastlinolekárske záležitosti, technické špecifikácie a normy (zmiernujúce technické prekážky obchodu), verejné obstarávanie, služby a colné režimy. Príslušné právne predpisy EÚ sú uvedené v prílohách k dohodám o pridružení/prehĺbeným a komplexným zónam voľného obchodu, ktoré sa pravidelne aktualizujú. Európska komisia tento proces monitoruje a prihliada na vývoj acquis EÚ v oblastiach, ktorých sa týkajú dohody o pridružení/prehĺbené a komplexné zóny voľného obchodu.

Pokrok dosiahnutý v roku 2019 v oblasti regulačnej aproximácie – príklady

– **Ukrajina** prijala **sanitárnu a rastlinolekársku stratégiu** obsahujúcu viac ako 240 právnych predpisov EÚ, ktoré v súčasnosti Ukrajina vykonáva, pričom prvýkrát obsahuje normy v oblasti dobrých životných podmienok zvierat. EÚ poskytuje v tomto smere Ukrajine ľudské aj finančné zdroje. Gruzínsko a Moldavsko sa takisto zaviazali zosúladiť svoje vnútroštátne právne predpisy s predpismi EÚ.

⁴¹ Gruzínsko, Moldavsko, Ukrajina, Arménsko, Azerbajdžan a Bielorusko.

– EÚ a **Moldavsko** súhlasili s **rozšírením niektorých svojich colných koncesíí**, pričom Moldavsko zvýšilo colné kvóty pôvodne dohodnuté v rámci mechanizmu preskúmania uvedeného v prehĺbenej a komplexnej zóne voľného obchodu. Miestnym poľnohospodárom a výrobcami sa tým zabezpečia dodatočné príležitosti na vývoz.

– **Gruzínsko** dosiahlo významný pokrok v oblasti **pracovnoprávných reforiem**: v roku 2019 boli prijaté zmeny vnútroštátnych pracovnoprávných predpisov (zákonníka práce a zákona o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci), ktorými sa priblížili k základným dohovorom MOP a normám EÚ, a to aj v oblasti inšpekcie práce.

3.3.3 Krajiny západného Balkánu

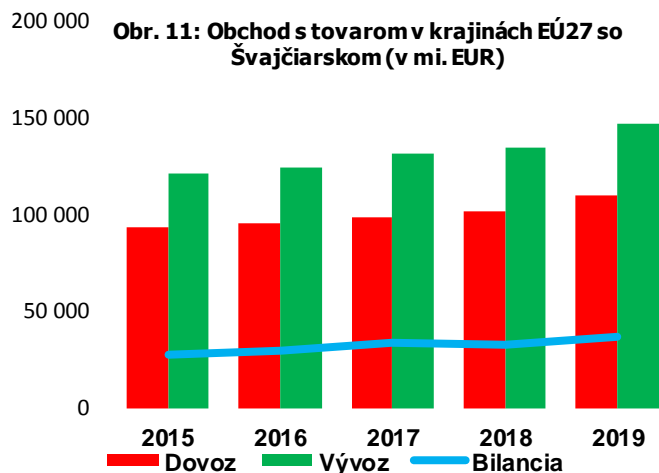
EÚ uzavrela **dohody o stabilizácii a pridružení** so všetkými šiestimi krajinami západného Balkánu: Albánskom, Bosnou a Hercegovinou, Severným Macedónskom, Čiernou Horou, Srbskom a Kosovom. Všetky krajiny západného Balkánu majú jednoznačnú európsku perspektívu, čo sa najnovšie opätovne potvrdilo na samite krajín západného Balkánu zo 6. mája 2020. Táto perspektíva sa vyjadruje aj v obsahu a rozsahu pôsobnosti dohôd o stabilizácii a pridružení, ktoré **obsahujú prvky s dosahom presahujúcim preferenčné obchodné dohody**, keďže sa v nich predpokladá **zosúladenie právnych predpisov** s aquis EÚ. Dohody o stabilizácii a pridružení obsahujú aj zrušenie všetkých kvantitatívnych obmedzení. Neobsahujú však určité ďalšie prvky, ktoré sa nachádzajú v novších preferenčných obchodných dohodách EÚ, ako sú ustanovenia o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji.

Za posledných 10 rokov dohody o stabilizácii a pridružení uľahčili obchod medzi EÚ a týmito regiónom a prispeli k jeho zvýšeniu takmer o 130 %, keďže v roku 2019 dosiahol objem obchodu úroveň 55 miliárd EUR, čo je v porovnaní s rokom 2018 zvýšenie o 3,8 %. Najviac sa obchodovalo so strojmami, základnými kovmi, nerastnými a chemickými výrobkami. V roku 2019 sa vývoz z EÚ do krajín západného Balkánu zvýšil o 4,4 % a priniesol EÚ prebytok obchodu na úrovni 8,9 miliardy EUR. Dovozy z krajín západného Balkánu sa zvýšili o 3 %.

Hoci spoločne šesť krajín západného Balkánu predstavuje iba 1,4 % celkového objemu obchodu EÚ, účinné vykonávanie dohôd o stabilizácii a pridružení je mimoriadne dôležité na zabezpečenie ďalšej integrácie týchto susediacich krajín na trhu EÚ, ktorou sa zlepšujú podnikateľské a investičné prostredie a podporujú sa normy EÚ. Pre všetky krajiny západného Balkánu je EÚ najvýznamnejším obchodným partnerom a predstavuje takmer 70 % celkového objemu obchodu celého regiónu.

3.3.4 Švajčiarsko

So Švajčiarskom dosiahol v roku 2019 celkový dvojstranný obchod s **tovarom** úroveň viac ako 257 miliárd EUR, čo znamená, že **Švajčiarsko je štvrtým najväčším obchodným partnerom EÚ** a najvýznamnejším obchodným partnerom EÚ v rámci preferenčných obchodných dohôd. V porovnaní s rokom 2018 sa **dvojstranné obchodné toky zvýšili** o 9 % a EÚ dosiahla obchodný **prebytok** v objeme 36 miliárd EUR.

Keďže obchod so službami mal v roku 2018 hodnotu viac ako 170 miliárd EUR, **Švajčiarsko je tretím najvýznamnejším obchodným partnerom EÚ v oblasti služieb**. EÚ dosiahla prebytok vo výške 39,5 miliardy EUR.

Vzhľadom na veľmi vysokú úroveň integrácie medzi EÚ a Švajčiarskom je Švajčiarsko aj veľmi významnou partnerskou krajinou v oblasti **investícií**. V roku 2018 dosiahol stav švajčiarskych **priamych zahraničných investícií** v EÚ úroveň 750 miliárd EUR, čo je **58 % nárast** od roku 2014, zatiaľ čo stav priamych zahraničných investícií EÚ vo Švajčiarsku dosiahol úroveň viac ako bilión eur, čo je 40 % nárast od roku 2014. **Švajčiarsko ziskava okolo 12 % celkových priamych zahraničných investícií krajín EÚ 27.**

Keďže obchod so službami mal v roku 2018 hodnotu viac ako 170 miliárd EUR, **Švajčiarsko je tretím najvýznamnejším obchodným partnerom EÚ v oblasti služieb**. EÚ dosiahla prebytok v objeme 39,5 miliardy EUR.

Vzhľadom na veľmi vysokú úroveň integrácie medzi EÚ a Švajčiarskom je Švajčiarsko aj veľmi významnou partnerskou krajinou v oblasti **investícií**. V roku 2018 dosiahol stav švajčiarskych **priamych zahraničných investícií** v EÚ úroveň 750 miliárd EUR, čo je **58 % nárast** od roku 2014, zatiaľ čo stav priamych zahraničných investícií EÚ vo Švajčiarsku dosiahol úroveň viac ako bilión eur, čo je 40 % nárast od roku 2014. **Švajčiarsko ziskava okolo 12 % celkových priamych zahraničných investícií krajín EÚ 27.**

V porovnaní s modernými obchodnými dohodami EÚ, z ktorých niektoré boli uzavreté so vzdialenejšími partnerskými krajinami menšieho hospodárskeho významu, je dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Švajčiarskom najstaršia a má obmedzený rozsah pôsobnosti⁴², ako aj najmenej rozpracované pravidlá a chýba v nej účinný mechanizmus urovnávania sporov. Napriek prekvitajúcemu obchodu nebolo Švajčiarsko v roku 2019 schopné dosiahnuť ďalší pokrok pri prijímaní dohodnutej inštitucionálnej rámcovej dohody. Inštitucionálna rámcová dohoda by vydláždila cestu ďalšej modernizácii obchodných vzťahov medzi EÚ a Švajčiarskom, pretože by

⁴² Týka sa len obchodu s priemyselnými výrobkami. V prípade zvyšných komodít (služby, práva duševného vlastníctva, obchod s poľnohospodárskymi výrobkami) buď neexistujú žiadne pravidlá (okrem pravidiel organizácie WTO), alebo sú rozdelené medzi rôzne dohody.

sa v nej zaviedli nezávislé urovnávanie sporov, právna istota a rovnaké podmienky, čo by bolo prospešné pre účastníkov trhu z EÚ aj Švajčiarska na vnútornom trhu. Inštitucionálna rámcová dohoda by znamenala aj ďalší prístup na trh v nových oblastiach (napr. elektrine) a zavedenie pravidiel štátnej pomoci, ako aj **záväzku zmluvných strán v oblasti modernizácie dohody o voľnom obchode z roku 1972** a ďalších obchodných dohôd.

3.3.5 Nórsko

Obchodné vzťahy medzi EÚ a Nórskom sa riadia Dohodou o **Európskom hospodárskom priestore (EHP)** a **dvojstrannou dohodou o voľnom obchode z roku 1973**. Hoci je táto dvojstranná obchodná dohoda stále v platnosti, v praxi bola v mnohých ohľadoch nahradená Dohodou o EHP, ktorou sa umožňuje voľný pohyb tovaru, služieb, kapitálu a osôb.

V roku 2019 dosiahol **celkový dvojstranný obchod s tovarom** medzi EÚ a Nórskom úroveň 106 miliárd EUR, čo je v porovnaní s rokom 2018 **pokles o 5 %**, spôsobený najmä 16,5 % poklesom dovozu minerálneho oleja z Nórska. Celkovo sa nórsky vývoz do krajín EÚ 27 znížil o 11 %, zatiaľ čo vývoz z krajín EÚ 27 do Nórska sa zvýšil o 3 %. Pokles nórskeho vývozu do EÚ a odchod Spojeného kráľovstva z EÚ znamenali, že Nórsko sa zo šiesteho najväčšieho obchodného partnera EÚ prepadlo na ôsmu priečku.

Objem obchodu s **poľnohospodárskym tovarom** medzi EÚ a Nórskom dosiahol úroveň takmer 5 miliárd EUR, pričom EÚ zaznamenala čistý prebytok, pretože vyváža do Nórska viac ako osemnásobok hodnoty poľnohospodárskeho tovaru, ktorý z Nórska dováža. Dovoz aj vývoz sa od roku 2009 stabilne zvyšujú.

Preskúmanie obchodného režimu pre spracované poľnohospodárske výrobky zostáva nevyriešenou otázkou. Táto otázka bola vznesená na zasadnutí spoločného výboru v roku 2019 s cieľom vyriešiť vysoké clá, ktoré bránia vývozu niektorých spracovaných poľnohospodárskych výrobkov z EÚ do Nórska. EÚ takisto naďalej trvala na obnovení rokovaní o ochrane zemepisných označení.

Nórsko je ôsmym najväčším obchodným partnerom EÚ v oblasti **služieb**. Z objemu obchodu na úrovni 40 miliárd EUR medzi EÚ a Nórskom v roku 2018 tvoril nórsky vývoz 14 miliárd EUR a vývoz z EÚ 26 miliárd EUR, čo znamenalo prebytok pre EÚ. Toto postavenie sa za posledných päť rokov nezmenilo.

3.3.6 Turecko

Turecko je najstaršou a druhou najväčšou preferenčnou obchodnou partnerskou krajinou EÚ a jej **šiestym najväčším obchodným partnerom celkovo**. Turecké hospodárstvo sa z menovej krízy, ktorá sa začala v lete roku 2018, zotavilo rýchlejšie, ako sa očakávalo, väčšinu roka 2019 bolo však naďalej v recesii a dosiahlo len nízky rast HDP, konkrétne na úrovni 0,9 %. V dôsledku znehodnotenia tureckej líry sa mu podarilo výrazne znížiť globálny obchodný deficit. Obchod s tovarom s EÚ priniesol deficit vo výške 1,5 miliardy EUR v prospech Turecka, po ktorom nasledoval dlhodobý prebytok EÚ, pričom vývoz z EÚ do Turecka klesol o 1,3 % na 68,3 miliardy EUR a dovoz z Turecka vzrástol o 4,4 % na 69,8 miliardy EUR.

Obchodné vzťahy medzi EÚ a Tureckom sa riadia **colnou úniou** z roku 1995 pre priemyselný tovar a niektoré spracované poľnohospodárske výrobky a dvomi dvojstrannými preferenčnými

obchodnými dohodami, ktoré sa týkajú poľnohospodárskych výrobkov a výrobkov z uhlia a ocele. 82 % objemu obchodu EÚ s Tureckom tvorí **priemyselný tovar**. Do veľkej miery v dôsledku týchto obchodných dohôd, a najmä colnej únie, **sa objem dvojstranného obchodu od polovice 90. rokov zvýšil viac ako štvornásobne**. S cieľom rozšíriť rozsah pôsobnosti dvojstranného preferenčného obchodu a modernizovať colnú úniu prijala Európska komisia 21. decembra 2016 odporúčanie na rozhodnutie Rady, ktorým sa povoľuje začatie rokovaní s Tureckom. Po záveroch Rady pre všeobecné záležitosti z 26. júna 2018 a 18. júna 2019 sú však diskusie v tejto veci pozastavené.

V roku 2019 **Turecko v rozpore s dohodou o colnej únii potvrdilo obchodné prekážky** prostredníctvom uloženia dodatočného cla na výrobky s pôvodom mimo EÚ alebo preferenčných obchodných partnerov Turecka, čím pokračuje vo svojom dlhodobom odchyľovaní od Spoločného colného sadzovníka a ďalej ho prehľbuje. V dôsledku existencie tohto cla Turecko požaduje informácie a doklady, ako napríklad dôkaz o pôvode, čo je v rozpore so zásadou režimu voľného obehu zavedenou colnou úniou. V roku 2019 Turecko opäť odmietlo otvoriť colnú kvótu na hovädzie mäso.

Európska komisia tieto otázky predložila na výročných zasadnutiach spoločného výrobu, ako aj počas častých dvojstranných výmen. Komisia takisto naďalej požadovala nediskriminačné vykonávanie dodatkového protokolu k dohode o asociácii voči všetkým členským štátom, a to vrátane Cyperskej republiky. EÚ 2. apríla 2019 **začala konanie vo WTO** voči opatreniam Turecka smerujúcim k **nútenému umiestneniu** výroby farmaceutických výrobkov⁴³.

3.4 AFRICKÉ, KARIBSKÉ A TICHOMORSKÉ KRAJINY

Už viac ako desaťročie patria africké, karibské a tichomorské krajiny k najrýchlejšie sa rozvíjajúcim hospodárstvám sveta. Za posledné desaťročie sa zdvojnásobil objem obchodu najmä medzi EÚ a subsaharskou Afrikou, pričom investície európskych spoločností v Afrike dosahujú úroveň 200 miliárd EUR a majú obrovský potenciál ďalej rásť. EÚ je naďalej najväčším obchodným a investičným partnerom väčšiny afrických, karibských a tichomorských krajín, a to najmä tých, ktoré vykonávajú **dohodu o hospodárskom partnerstve (DHP)** s EÚ.

V roku 2019 **vykonávalo dohody o hospodárskom partnerstve s EÚ 31 afrických, karibských a tichomorských krajín**: 14 v subsaharskej Afrike, 14 v karibskej oblasti a tri v Tichomorí⁴⁴. Dohody o hospodárskom partnerstve sú obchodné dohody zamerané na rozvoj, v rámci ktorých umožňuje EÚ bezcolný a bezkvótový prístup na svoj trh⁴⁵, a partnerské krajiny v priebehu 10 až 20 rokov liberalizujú aspoň 80 % svojho dovozu. Dohody o hospodárskom partnerstve obsahujú aj osobitné záruky, ktorými sa zabezpečuje ochrana potravinovej bezpečnosti, nerozvinutých odvetví alebo plnenie environmentálnych či sociálnych cieľov. Dôležité je aj to, že EÚ poskytuje významnú rozvojovú podporu v oblasti budovania kapacít obchodnej politiky a zabezpečovania lepšej konkurencieschopnosti miestnej produkcie.

Dohody o hospodárskom partnerstve sa už naplno vykonávajú aj napriek výzvam, akými sú obmedzená kapacita orgánov verejnej moci, nedostatočná podnikateľská klíma a obmedzená informovanosť a schopnosť spoločností využívať dohody. Hoci je celkové hodnotenie ešte

⁴³ Ďalšie informácie o urovaní tohto sporu možno nájsť v oddiele 8 Právne presadzovanie záväzkov.

⁴⁴ Šalamúnove ostrovy podpísali dohodu v máji 2020, čím sa počet ustálil na štyri.

⁴⁵ Výnimkou je Južná Afrika, ktorá je zmluvnou stranou dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a SADC. EÚ úplne alebo čiastočne zrušila clá na 98,7 % dovozu z Južnej Afriky.

predčasné, existuje **priaznivý trend rastu a diverzifikácie vývozu**. V roku 2019 začala EÚ s piatimi krajinami⁴⁶ dohody o hospodárskom partnerstve z východnej a južnej Afriky rokovania o pridaní pravidiel týkajúcich sa obchodovania so službami, investícií, verejného obstarávania, práv duševného vlastníctva, a čo je dôležité, obchodu a trvalo udržateľného rozvoja.

Pokrok pri vykonávaní dosiahnutý v roku 2019 – príklady

- EÚ a **Juhoafrické rozvojové spoločenstvo (SADC)** zorganizovali svoj **prvý spoločný výbor na ministerskej úrovni** a zaviedli procesné pravidlá na zabezpečenie úplného vykonávania dohody.
- **Ghana a Pobrežie Slonoviny** prijali domáce právne predpisy s cieľom v plnej miere splniť svoje záväzky a zapojili sa do prvých diskusií s EÚ o aspektoch trvalej udržateľnosti v hodnotovom reťazci kakaa.
- EÚ a **Kamerun** úzko spolupracovali na vyhodnotení účinkov trojročného zníženia ciel a na navrhovaní sprievodných opatrení.
- EÚ a krajiny **CARIFORUM** zorganizovali v septembri 2019 vo Frankfurte fórum o podnikaní a zintenzívnili aj dialóg o trvalo udržateľnom rozvoji a Európskej zelenej dohode.

Dvojstranný obchod: trendy v roku 2019

Dovoz do EÚ z 31 partnerských krajín dohody o hospodárskom partnerstve sa v roku 2019 **zvýšil o 4,6 %**. Eswatini, Fidži, Kamerun, Južná Afrika a Dominikánska republika napríklad zaznamenali dvojcifernú mieru rastu ich vývozu do EÚ. Agropotravinový vývoz krajín CARIFORUM do EÚ sa v roku 2019 zvýšil o 11 %, na čom sa podieľal najmä vývoz ryže, piva, cigár, tropického ovocia a rumu. Hoci tento dovoz je naďalej závislý od zdrojov, v prípade niektorých krajín **sa diverzifikácia zvyšuje**. Diverzifikovaný je napríklad dovoz z Južnej Afriky, ktorému dominujú vozidlá, stroje a ovocie, ale aj nerastné výrobky. Maurícius a Dominikánska republika začali nedávno vyvážať lekárske a laboratórne zariadenia. Krajiny CARIFORUM svoj vývoz takisto diverzifikujú.

Vývoz z EÚ do krajín dohôd o hospodárskom partnerstve sa zvýšil o 5 %, na čom mal podiel najmä intenzívnejší vývoz do Južnej Afriky a v menšej miere na Maurícius a Fidži. Vývozcovia z EÚ čoraz častejšie využívajú preferencie, ktoré im zaručujú dohody o hospodárskom partnerstve, a to najmä pri vývoze do Južnej Afriky, najsilnejšieho hospodárstva spomedzi krajín dohôd o hospodárskom partnerstve.

EÚ sa usiluje o urovanie obchodných sporov. V júni začala proces formálneho predchádzania sporu a konanie o urovaní sporu s Juhoafrickou colnou úniou (SACU) s cieľom vyriešiť ochranné opatrenia uložené v roku 2018 na hydínové výrobky z EÚ. Tento proces viedol v septembri 2019 k formálnym konzultáciám, počas ktorých sa zmluvné strany, žiaľ, na urovaní sporu nedokázali dohodnúť⁴⁷.

⁴⁶ Komory, Madagaskar, Maurícius, Seychely a Zimbabwe.

⁴⁷ Ďalšie podrobnosti sa nachádzajú v oddiele 8 Právne presadzovanie záväzkov.

Biela špargľa z Namíbie

Španielsky agrospracovateľský podnik zameraný na špargľu, ktorý pôsobí v namíbijskom regióne Omusati, vyváža bielu špargľu na miestne aj medzinárodné trhy, a to najmä do Španielska a ďalších krajín EÚ. Zamestnáva 600 osôb, najmä žien z miestnych spoločenstiev. Zníženie ciel v rámci dohody o hospodárskom partnerstve so spoločenstvom SADC je pre podnik kľúčové. Moderná technológia na minimalizovanie spotreby vody prispieva k zabezpečeniu trvalej udržateľnosti.

„Vďaka dohode o hospodárskom partnerstve so spoločenstvom SADC môžeme dovážať výrobné prostriedky a vstupy do Namíbie bez cla, a zabezpečovať si tak dlhodobý prístup na trh EÚ. Vplyv tohto projektu na miestne spoločenstvo je veľmi významný.“

Carlos Lertxundi Aretxaga, generálny riaditeľ agropotravinového spracovateľského projektu zameraného na špargľu, zastupujúci spoločnosť Otjimbele Agriculture PTY

4. OBCHOD A TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ

Ciele a výzvy

Cieľom kapitol o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji je maximalizovať využívanie intenzívnejšieho objemu obchodu a investícií na dosahovanie pokroku v kľúčových otázkach, akými sú podpora dôstojnej práce, ochrana životného prostredia alebo boj proti zmene klímy. V ustanoveniach kapitol o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji sa podporuje súlad s normami Medzinárodnej organizácie práce (MOP) a mnohostrannými environmentálnymi dohodami.

Realizácia kapitol o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji so sebou prináša osobitné výzvy. Nadalej napríklad pretrvávajú nedostatky v oblasti všeobecnej ratifikácie a účinného vykonávania základných dohôrov MOP, a to aj medzi obchodnými partnermi EÚ. Dodržiavanie záväzkov v oblasti obchodu a trvalo udržateľného rozvoja často znamená **riešenie dlhodobých a hlboko zakorenených domácich problémov a rozdielných politických priorit.** To si vyžaduje dlhodobé vykonávanie, ktoré je podporené presadzovaním práva a angažovanosťou občianskej spoločnosti a podnikov. Vykonávanie dohôd teda spočíva vo vytváraní platforiem spolupráce a spoločných iniciatív pre najrôznejšie otázky, od spravodlivého odmeňovania a práce v bezpečnom a zdravom prostredí až po podporu technológií šetrných ku klíme.

Zavedenie 15-bodového akčného plánu Európskej komisie⁴⁸

Zavedením **15-bodového akčného plánu⁴⁹** z februára 2018 sa uľahčí systematickejší a štruktúrovanejší prístup k plneniu záväzkov v oblasti obchodu a trvalo udržateľného rozvoja. Na základe skúseností z etapy rokovaní a skoršieho vykonávania Európska komisia zavádza súbor cieľných opatrení zlučiteľných s **osobitnými prioritami vymedzenými pre jednotlivých obchodných partnerov**.

Koordinované a vzájomne sa podporujúce akcie Európskej komisie, Európskeho parlamentu a MOP pred vykonávaním dohody fungovali dobre. Príkladom môže byť Vietnam.

Pokrok dosiahnutý pri plnení obchodných a pracovnoprávných záväzkov – príklad Vietnamu

- **Vietnam ratifikoval Dohovor MOP č. 98** o kolektívnom vyjednávaní v júni 2019 a v novembri 2019 prijal revidovaný zákonník práce, čím naštartoval rozsiahlu reformu pracovnoprávných predpisov.
- **Vietnam potvrdil konkrétny harmonogram ratifikácie dvoch zostávajúcich základných dohovorov MOP** o nútenej práci a slobode združovania (do roku 2020 a 2023).
- **Vietnam oznámil opatrenia na úplné odstránenie detskej práce**. Sľubné sú predbežné výsledky najnovšieho vnútroštátneho prieskumu, z ktorého vyplýva zníženie detskej práce o viac ako 40 % od posledného prieskumu z roku 2012.

V 15-bodovom akčnom pláne sa zdôrazňujú aj **úzke partnerstvá** medzi Európskou komisiou a členskými štátmi, Európskym parlamentom a medzinárodnými orgánmi ako Medzinárodná organizácia práce (MOP), ktoré sa pri dôkladnom monitorovaní pokroku ukázali ako kľúčové.

Príklady doplnkových opatrenia Komisie a členských štátov

- **Holandsko prijalo zákon o náležitej starostlivosti v oblasti detskej práce⁵⁰**, ktorý platí pre všetky spoločnosti so sídlom v krajine. Na uplatňovanie zákona v praxi sa pripravujú podrobnejšie vykonávacie právne predpisy. Holandsko zároveň **vyhodnotilo⁵¹ dobrovoľné odvetvové dohody o iniciatívach v oblasti náležitej starostlivosti**.
- **Švédska národná rada pre obchod** vydala príručku na pomoc v prvotných fázach realizácie opatrení týkajúcich sa obchodu a trvalo udržateľného rozvoja v Ekvádore.

⁴⁸ Podrobné informácie o realizácii skupiny akčných plánov v roku 2019 sa nachádzajú v pracovnom dokumente útvarov Komisie: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/september/tradoc_158926.pdf.

⁴⁹ 15-bodový akčný plán je k dispozícii na stránke https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf.

⁵⁰ Detskou prácou sa zaoberajú dva základné dohovory MOP: Dohovor o minimálnom veku z roku 1973 (č. 138) a Dohovor o najhorších formách detskej práce z roku 1999 (č. 182).

⁵¹ Prieskum je k dispozícii na stránke <https://www.government.nl/topics/responsible-business-conduct-rbc/evaluation-and-renewal-of-rbc-policy>.

Príklady spolupráce Komisie a MOP v oblasti technickej pomoci

- Európska komisia a MOP **podporili pracovnoprávne reformy vo Vietname** a prispeli k posilneniu inšpekcii práce vo vidieckych oblastiach Kolumbie.
- Európska komisia podporila **opatrenia MOP v Salvádore a Guatemale** s cieľom zlepšiť súlad s medzinárodnými pracovnými normami.

Ďalším pilierom 15-bodového akčného plánu je **posilnenie postavenia organizácií občianskej spoločnosti v EÚ a jej obchodných partnerov**. V roku 2019 Európska komisia naďalej poskytovala pomoc **domácim poradným skupinám** vytvoreným na účely monitorovania dohôd. Cieľom je vytvoriť také podmienky účasti, ktorými by sa zabezpečil účinnejší proces vykonávania dohôd. V rámci nástroja partnerstva Európska komisia naďalej finančne podporovala členov domácich poradných skupín, aby sa mohli zúčastňovať zasadnutí s protistranami a ďalšími zástupcami občianskej spoločnosti vrátane sociálnych partnerov. Z projektu, ktorý sa začal v roku 2018, sa sponzorovala aj organizácia seminárov na budovanie kapacít s cieľom zlepšiť odborné znalosti členov domácich poradných skupín, a to najmä pri určovaní a vypracúvaní vlastných priorít v oblasti vykonávania dohôd.

Európska komisia okrem toho naďalej **vytvárala podmienky nato, aby mohli podniky zohrávať aktívnejšiu úlohu pri zabezpečovaní vzájomného prepojenia obchodu a trvalej udržateľnosti s podporou zodpovedných podnikateľských postupov**. Začatie nového projektu technickej pomoci pre Latinskú Ameriku v januári 2019 umožnilo Európskej komisii na základe uznávaných odborných znalostí a dlhodobých skúseností Medzinárodnej organizácie práce (MOP), organizácie OECD a Úradu vysokého komisára OSN pre ľudské práva (OHCHR) podporiť konkrétne opatrenia a zabezpečiť účasť vlád a zainteresovaných strán.

V roku 2019 Európska komisia pokračovala v realizácii svojej politiky **asertívneho presadzovania práva** s cieľom riešiť výzvy v oblasti vykonávania záväzkov v oblasti obchodu a trvalo udržateľného rozvoja. Konkrétnym prípadom sú **vládne konzultácie a činnosť skupiny expertov v dvojstrannej veci, ktorú Európska komisia začala proti Južnej Kórei**. Od nadobudnutia platnosti obchodnej dohody medzi EÚ a Južnou Kóreou v roku 2012 EÚ neustále upozorňovala na to, že Kórea neplní pracovnoprávne ustanovenia dohody. Keďže so svojimi intervenciami neuspela, v decembri 2018 Európska komisia požiadala o vládne konzultácie, ktoré sa konali v januári 2019, a v júli toho istého roka EÚ požiadala o zriadenie skupiny expertov⁵². V roku 2019 Európska komisia **posilnila dvojstrannú spoluprácu na odbornej aj politickej úrovni s Peru** na plnení záväzkov v oblasti obchodu a trvalo udržateľného rozvoja.

⁵² Podrobnejšie informácie o spore sa nachádzajú v oddiele 8 Právne presadzovanie záväzkov.

Na októbrovom zasadnutí Podvýboru pre obchod a trvalo udržateľný rozvoj Peru oznámilo pokrok, ktorý dosiahlo na rôznych frontoch v oblasti riešenia zásadných obáv EÚ⁵³.

5. AGROPOTRAVINÁRSKY OBCHOD V RÁMCI OBCHODNÝCH DOHÔD EÚ⁵⁴

Agropotravinársky obchod s preferenčnými partnerskými krajinami je na vzostupe

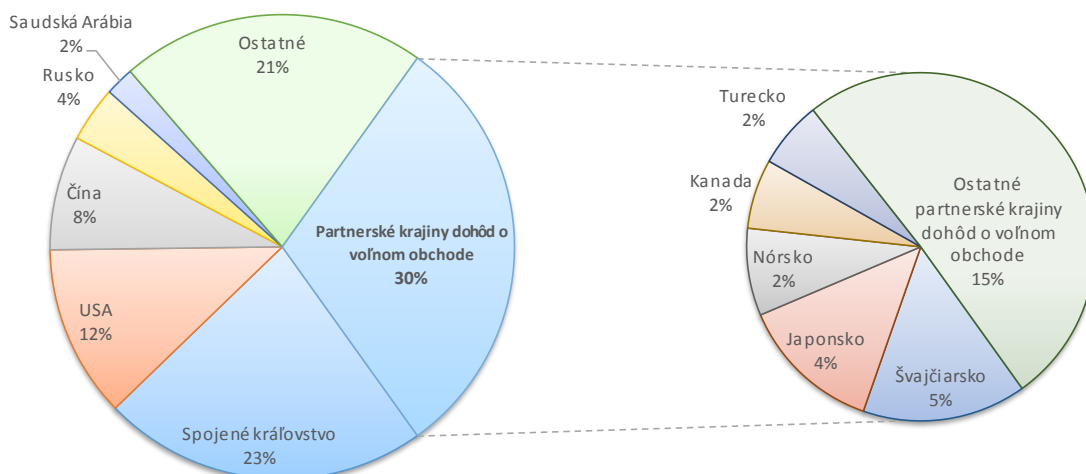
V roku 2019 sa agropotravinársky obchod EÚ s preferenčnými partnerskými krajinami v porovnaní s celkovým agropotravinárskym obchodom EÚ zintenzívnil, a to v absolútnom (hodnota obchodovaných výrobkov) aj relatívnom vyjadrení. Agropotravinársky obchod EÚ s preferenčnými obchodnými partnerskými krajinami predstavoval približne 35 % agropotravinárskeho obchodu EÚ s tretími krajinami, teda 30 % celkového vývozu agropotravinových výrobkov a 40 % dovozu do EÚ. Tento podiel sa za posledných 10 rokov zvyšoval.

Tri hlavné cieľové vývozné trhy agropotravinových výrobkov EÚ spomedzi preferenčných obchodných partnerov tvorili **Švajčiarsko, Japonsko a Nórsko**, ktoré v roku 2019 predstavovali spolu 11 % vývozu agropotravinových výrobkov. Na štvrtom mieste bola Kanada. Približne 19 % vývozu z EÚ tvorili potravinové prípravky ako čokoláda, potraviny na počiatočnú výživu dojčiat a cestoviny a 12 % víno, vermút, jablčný mušt a ocot.

⁵³ Podrobnejšie informácie sa nachádzajú v zápisnici zo zasadnutia: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/november/tradoc_158481.pdf.

⁵⁴ Na účely tejto správy sa použilo vymedzenie pojmu „agropotravinové výrobky“ organizácie WTO, t. j. ako agropotravinových výrobkov z kapitol 1 – 24 harmonizovaného systému, ako aj z množstva položiek kapitol 33, 35, 38, 41, 43 a 51 – 53, ale s výnimkou rýb a výrobkov z rýb.

Obr. 12: Vývoz agropotravinových výrobkov z EÚ podľa partnerských krajín (2019)

Český chmeľ pre prémiové pívá

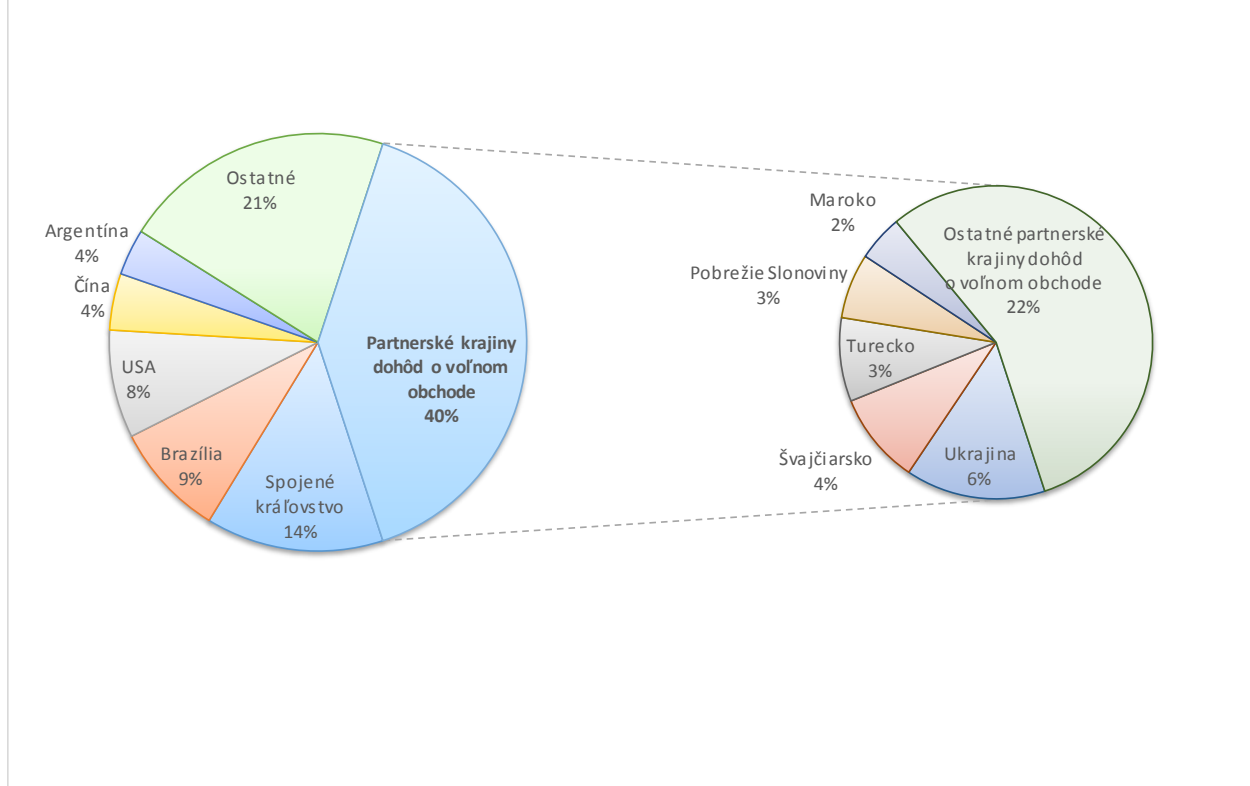
Česká spoločnosť BOHEMIA HOP je malou spoločnosťou, ktorú vlastní pestovatelia českého chmeľu. Zamestnáva 10 osôb a vyváža tradičný český chmeľ do niekoľkých krajín mimo EÚ. Podľa dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom môže teraz vyvážať svoje výrobky do Japonska bez cla.

„Japonské pivovary sú tradičnými odberateľmi českého chmeľu a v obchode uprednostňujeme jednoduché riešenia.“

Zdeněk Rosa, predseda predstavenstva spoločnosti Bohemia Hop

Medzi **tri popredné krajiny dovozu agropotravinových výrobkov do EÚ** z preferenčných obchodných partnerských krajín patrili v roku 2019 **Ukrajina** (obilniny iné ako pšenica a ryža, rastlinné oleje iné ako palmové a olivové), **Švajčiarsko** (pražená káva a čaj, potravinové prípravky) a **Turecko** (tropické ovocie, orechy a koreniny, prípravky zo zeleniny a ovocia). Spoločne tvorili 13 % celkového dovozu agropotravinových výrobkov do EÚ.

Obr. 13: Dovoz agropotravinových výrobkov do EÚ podľa partnerských krajín (2019)

Trendy a vývoj v tokoch agropotravinárskeho obchodu

V roku 2019 sa **vývoz agropotravinových výrobkov z EÚ** na základe preferenčných dohôd **zvýšil o 8,7 %** (+4,4 miliardy EUR) v porovnaní s celkovým vývozom agropotravinových výrobkov do zvyšku sveta, ktorý sa zvýšil o 7,6 %.

Dovoz agropotravinových výrobkov do EÚ na základe preferenčných dohôd sa zvýšil v podobnej miere ako vývoz (8,3 %), v porovnaní s nárastom dovozu agropotravinových výrobkov zo zvyšku sveta, ktorý bol iba na úrovni 2,3 %. Obchodná bilancia v oblasti agropotravinárskeho obchodu na základe preferenčných dohôd zostala na úrovni +6,4 miliardy EUR. Dovoz z preferenčných partnerských krajín **má nad'alej strategický význam** pre agropotravinové odvetvie EÚ, pretože sa ním zabezpečujú nevyhnutné dodávky výrobkov, ktoré sa z klimatických dôvodov v EÚ nepestujú (tropické ovocie, kakao, káva a iné nápoje), ako aj vstupy pre výrobky, v prípade ktorých je EÚ menej konkurencieschopná alebo nedokáže vyprodukovať ich dostatočný objem na uspokojenie dopytu v EÚ (olejnaté semená, živočíšne alebo rastlinné tuky/oleje).

Voľný obchod podporuje prírodné výrobky

Spoločnosť Worlée NaturProdukte GmbH so sídlom v Hamburgu je súčasťou skupiny spoločností Worlée, rodinného stredne veľkého podniku, ktorý zamestnáva 200 osôb. Obchodná dohoda medzi EÚ a Čile, ktorou sa umožňuje zníženie cla na dovoz šípok z Čile na nulu, ušetrí spoločnosti Worlée približne 24 000 EUR ročne.

„Voľný obchod nám umožňuje dodávať vysokokvalitné suroviny klientom za konkurenčné ceny. Čím lacnejšie dokážeme produkt doviesť, tým konkurenčnejší dokážeme byť na trhu.“

Reinhold von Eben-Worlée, generálny riaditeľ skupiny spoločností Worlée

V obchodných dohodách EÚ sa prihliada na **citlivosti poľnohospodárskeho odvetvia EÚ**. Citlivé výrobky ako hovädzie mäso, hydina alebo cukor sú z preferenčného obchodu buď vylúčené, alebo sa im umožňuje preferenčný prístup prostredníctvom citlivo stanovených **colných kvót** s obmedzenými objemami. Obchodné dohody EÚ vytvárajú aj nové **vývozné príležitosti pre niektoré z týchto citlivých výrobkov, ktoré EÚ vyváža**. Názorným príkladom je hovädzie mäso. Vývoz hovädzieho mäsa a živého dobytku z EÚ do preferenčných obchodných partnerských krajín sa za posledných päť rokov zvýšil o viac ako 30 % (zo 406 miliónov EUR na 529 miliónov EUR), a to aj napriek miernemu poklesu v roku 2019.

Zemepisné označenia

V obchodných dohodách EÚ sa venuje osobitná pozornosť ochrane zemepisných označení. V roku 2019 bola v **Kanade udelená ochrana piatim novým zemepisným označeniam potravinových výrobkov z EÚ** (Piave, Pancetta piacentina, Salame piacentino, Coppa piacentina a Vinagre de Jerez) na základe postupu priamej žiadosti o registráciu zemepisného označenia, ktorý je zavedený v obchodnej dohode CETA medzi EÚ a Kanadou. Od nadobudnutia platnosti dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom 1. februára 2019 **bola v Japonsku udelená ochrana 211 zemepisným označeniam**.

Ochrana zemepisných označení v obchodných dohodách EÚ je so zvyšujúcim sa podielom chránených zemepisných označení na vývoze z EÚ čoraz dôležitejšia. V roku 2019 **zo štúdie Európskej komisie**⁵⁵ vyplynulo, že v rokoch 2010 až 2017 sa hodnota podielu výrobkov so zemepisnými označeniami a zaručených tradičných špecialít⁵⁶ na vývoze z EÚ do tretích krajín zvýšila o 56 %, čo v roku 2017 predstavovalo 17 miliárd EUR za krajiny EÚ 28 a 23 % celkového predaja výrobkov EÚ so zemepisným označením a zaručených tradičných špecialít. Najvýznamnejšou kategóriou zahraničného obchodu EÚ (50 %) s výrobkami so zemepisným označením a zaručených tradičných špecialít bolo naďalej víno, po ktorom nasledovali destiláty (39 %) a ďalšie poľnohospodárske výrobky a potraviny

⁵⁵ Štúdia hospodárskej hodnoty systémov kvality EÚ:

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a7281794-7ebe-11ea-aea8-01aa75ed71a1>

⁵⁶ Hoci na účely štúdie nebolo možné oddeliť zemepisné označenia od zaručených tradičných špecialít, obchodné dohody EÚ sa týkajú iba zemepisných označení.

(10 %). Do krajín mimo EÚ sa najčastejšie vyvážali dve kategórie agropotravinových výrobkov so zemepisným označením, a to syry a mäsové výrobky.

Propagácia agropotravinových výrobkov EÚ

V kontexte obchodných dohôd sa v partnerských krajinách realizujú programy na propagáciu agropotravinových výrobkov. Okrem misie do Japonska na vysokej úrovni (z mája 2019), ktorú viedol komisár EÚ pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka Phil Hogan, sa EÚ v Ázii zúčastnila významného medzipodnikového veľtrhu agropotravinových výrobkov (Foodex Japan), na ktorom propagovala pôvod, bezpečnosť a kvalitu výrobkov z EÚ. Zároveň bol zorganizovaný seminár o príležitostiach, ktoré dohoda o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom prináša európskym a japonským agropotravinovým podnikom, a Centrum pre priemyselnú spoluprácu medzi EÚ a Japonskom vytvorilo asistenčnú službu pre dohodu o hospodárskom partnerstve s cieľom odpovedať na otázky MSP, z ktorých mnohé pochádzajú z agropotravinových odvetví. Propagačné činnosti sa začali okrem iného realizovať aj v Mexiku a Singapure.

Monitorovanie sanitárnych a rastlinolekárskeho opatrení

Obchodnými dohodami sa podporujú výmeny a spolupráca medzi partnerskými krajinami, najmä prostredníctvom pravidelných kontaktov medzi odborníkmi na sanitárne a rastlinolekárske opatrenia. Tým sa prispieva k riešeniu potenciálnych aj existujúcich prekážok obchodu.

Pokrok dosiahnutý v roku 2019 v oblasti prístupu agropotravinových výrobkov EÚ na trh

- **Kanada otvorila svoj trh rajčiakom** a rastlinám určeným na výsadbu z ďalších členských štátov EÚ.
- **Čile otvorilo svoj trh s mliečnymi výrobkami a hovädzím mäsom štyrom ďalším členským štátom**⁵⁷.
- **Južná Kórea otvorila svoj trh s hovädzím mäsom** dvom ďalším členským štátom.
- **Južná Afrika zrušila celoštátny zákaz v dôsledku epidémie aviárnej influenzy** dvom zo šiestich členských štátov, pre štyri ostatné však zostáva v platnosti.

Dobré životné podmienky zvierat

Od roku 2002 zastáva EÚ postoj, že dobré životné podmienky zvierat by mali patriť k cieľom presadzovaným v dvojstranných dohodách EÚ na základe vypracovania vhodných mechanizmov spolupráce, v rámci ktorých by sa mali vymieňať a v partnerských krajinách propagovať najlepšie európske postupy.

⁵⁷ Čile otvorilo svoj trh s mliečnymi výrobkami štyrom ďalším členským štátom (20 oprávnených členských štátov) a trh s hovädzím mäsom ďalším štyrom členským štátom (14 oprávnených členských štátov). Čile takisto povolilo dovoz čerstvého hydinového mäsa (8 oprávnených členských štátov).

Výsledky dvojstrannej spolupráce v oblasti dobrých životných podmienok zvierat – príklady

- **Spolupráca medzi EÚ a Kanadou a dialóg** medzi kanadskými odborníkmi a odborníkmi z EÚ prispeli k tomu, že Kanada revidovala svoje právne predpisy, ktoré od roku 2020 obsahujú prísnejšie požiadavky na prepravu zvierat.
- **Obchodná dohoda medzi EÚ a Čile** je stimulom rozvoja čilských právnych predpisov o dobrých životných podmienkach zvierat. V priebehu času sa spolupráca v oblasti noriem dobrých životných podmienok zvierat pri zabíjaní premietla do čilských opatrení, ktoré zväčša vychádzajú z noriem Svetovej organizácie pre zdravie zvierat. Týmto výmenami sa uľahčil aj rozvoj noriem dobrých životných podmienok zvierat počas prepravy.
- **Dohoda medzi EÚ a Ukrajinou** obsahuje ustanovenia o dobrých životných podmienkach zvierat vychádzajúce zo spoločného chápania noriem dobrých životných podmienok zvierat, pričom sa zohľadňuje aj vývoj vo Svetovej organizácii pre zdravie zvierat.

6. SLUŽBY, VEREJNÉ OBSTARÁVANIE, PRÁVA DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA

6.1 Služby a priame zahraničné investície

Služby tvoria približne 75 % HDP EÚ⁵⁸, priemysel 25 % a poľnohospodárstvo 2 %. EÚ je **najväčším vývozcom služieb** na svete. Obchod so službami tvorí 25 % HDP EÚ, pričom objem vývozu služieb z EÚ presahuje 900 miliárd EUR ročne. Obchod so službami priamo alebo nepriamo podporuje 21 miliónov pracovných miest v EÚ. Služby tvoria 60 % objemu všetkých priamych zahraničných investícií EÚ do ostatných krajín sveta, ako aj takmer 90 % všetkých priamych zahraničných investícií do EÚ.

Ustanovenia o službách a investíciách v obchodných dohodách EÚ

Obchodnými dohodami EÚ, ktoré obsahujú ustanovenia o obchode so službami a digitálnom obchode, sa zabezpečuje, že poskytovatelia služieb z EÚ môžu poskytovať služby na trhoch partnerských krajín a vo vzťahu k vnútroštátnym alebo zahraničným podnikom z rovnakého odvetvia nie sú diskriminovaní.

Ustanovenia o investičnej liberalizácii vychádzajú pri riešení obmedzení prístupu na trh, zahraničného vlastníctva a druhov obchodnej prítomnosti z rovnakej zásady v oblasti služieb (usadenie sa) aj iných oblastiach ako služby (výroba, ťažba, poľnohospodárstvo atď.). Takisto sa nimi riešia diskriminačné kontroly, postupy udeľovania licencií a schvaľovania, prekážky pre

⁵⁸ https://ec.europa.eu/growth/single-market/services_en.

zahraničných pracovníkov, testy hospodárskych potrieb a diskriminačné zaobchádzanie, na základe ktorého sa uprednostňujú domáce podniky pred zahraničnými.

Všetky obchodné dohody EÚ z nedávneho obdobia obsahujú ustanovenia o službách, ktorých cieľom je prispieť k zavedeniu a posilneniu **regulačného rámca** na uľahčenie poskytovania služieb pri súčasnej ochrane spotrebiteľa.

V **listinách záväzkov** zmluvné strany uvádzajú podmienky vstupu na trh a národného zaobchádzania, ktoré si navzájom zaručujú na svojich územiach. Osobitné záväzky majú podobný účinok ako viazanie cieľ: pre podniky v iných krajinách sú zárukou toho, že podmienky vstupu a pôsobenia na trhu sa nezmenia v ich neprospech.

Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi EÚ a Kanadou (**CETA**) obsahuje niektoré z najďalekosiahlejších ustanovení o obchode so službami, ktoré dosiaľ EÚ dojednala, a prvýkrát aj **negatívny zoznam** záväzkov. Vývoz služieb z EÚ do Kanady sa zvýšil zo 16 926 milióna EUR v roku 2017 na 19 000 milióna EUR v roku 2018, čo je ročný nárast o 12,3 %. Celkový obchod so službami sa zvýšil o 15,2 %.

Holandská IT spoločnosť dostala Kanadu na mapu

Holandská spoločnosť Spotzi ponúka platformu interaktívneho mapovania, ktorá zobrazuje demografické zloženie sveta a správanie ľudí, ako napríklad vzorce cestovania a nákupné zvyklosti. Spoločnosť Spotzi mala pôvodne sídlo v Holandsku, ale rozvinula svoju činnosť v Kanade, kde využíva miestne talenty a znalosti v oblasti veľkých dát. Na základe dohody CETA môžu firmy jednoduchšie vysielat' svojich zamestnancov na dočasnú prácu na druhú stranu Atlantiku. Osobitne nápomocné sú jednoduchšie postupy spracovania víz zamestnancov, ktoré holandsko-kanadským tímom uľahčujú spoluprácu.

„Obklopujem sa tými správnymi ľuďmi, s ktorými sa dobre cítim a ktorí mi dodávajú pozitívnu energiu.“

Remco Dolman, generálny riaditeľ spoločnosti Spotzi

Na rozdiel od ustanovení obchodných dohôd týkajúcich sa tovaru sa ustanovenia o obchode so službami a digitálnom obchode zväčšia viažu na existujúcu úroveň otvorenosti. Obchodní partneri zvyčajne nepotrebujú zmenu alebo úpravu právnych predpisov či nariadení, ani prijatie ďalších opatrení na vykonávanie dohody, musia len zabrániť vytváraniu prekážok pre podniky z EÚ v oblasti ponúkajú služieb a investovania na svojom území. Jedinou výnimkou je dosiaľ dohoda CETA, v ktorej Kanada v dvoch oblastiach zašla až za rámec naviazania na existujúcu úroveň otvorenosti trhu.

Nové trhy pre poskytovateľov služieb z EÚ: obchodná dohoda medzi EÚ a Kanadou

- **Lodné spoločnosti z EÚ už môžu ponúkať niektoré činnosti námornej dopravy** (prípojné služby) medzi Halifaxom a Montrealom, ktoré boli predtým obmedzené len na vnútroštátnych prevádzkovateľov.
- **Poskytovatelia služieb z EÚ sa môžu zúčastňovať súťažných konaní o poskytovanie služieb komerčného bagrovania pod vodou** a premiestňovania prázdnych kontajnerov. Tieto záväzky sa odvtedy plnia, keďže Kanada príslušne aktualizovala zákony o pobrežnej doprave.
- Zmenou **kanadského zákona o investíciách** sa zvýšila prahová hodnota pre revíziu akvizícií kanadských spoločností spoločnosťami zo zahraničia zo 658 miliónov EUR na 987 miliónov EUR. Toto už platí pre všetkých investorov z EÚ okrem investorov vlastniacich štátne podniky.

Od uzavretia dohody CETA sa ustanovenia obchodných dohôd EÚ o regulovaní služieb podstatne posilnili. **Dohoda medzi EÚ a Japonskom** napríklad obsahuje **komplexné záväzky v oblasti služieb a investícií**.

Ambiciózne pravidlá v oblasti obchodu so službami: dohoda o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom

- **Japonsko prvýkrát súhlasilo s uplatnením zásad domácich právnych predpisov** na licenčné a kvalifikačné požiadavky, na postupy a technické normy, nielen v odvetviach služieb, ale aj investícií v iných odvetviach ako služieb, ako sú poľnohospodárstvo, výroba, ťažba atď.
- Japonsko otvorilo **dodatočné distribučné reťazce súkromným poisťovníam z EÚ**: svoje poisťné produkty už môžu ponúkať aj prostredníctvom japonskej siete pôšt.
- V prípade poštových a doručovateľských služieb boli dohodnuté pravidlá na **riešenie protisúťažných praktík poskytovateľov univerzálnych služieb**, k akým patrí napríklad krížová dotácia.

Monitorovanie účinnosti ustanovení o službách v obchodných dohodách EÚ

Keďže na služby a investície sa nevzťahuje žiadne clo, posúdenie plnenia záväzkov v oblasti služieb a investícií uvedených v obchodných dohodách EÚ je mierne zložitejšie ako v prípade tovaru. Okrem monitorovania trendov v oblasti obchodu so službami a investičných tokov a s cieľom merať účinnosť obchodných dohôd EÚ vychádza Európska komisia prevažne zo sťažností jednotlivých spoločností alebo záujmových združení, ktoré oznamujú problémy s prístupom na trh partnerskej krajiny. Spoločnosti z EÚ môžu tieto problémy oznamovať EÚ alebo svojim vnútroštátnym orgánom. Európska komisia potom môže riešiť problémy s obchodnými partnermi, napríklad vo výboroch pre služby a investície zriadených na základe dohôd.

Vyjadrenie znepokojenia v oblasti obchodu so službami – príklady za rok 2019

- **Dohoda o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom:** Európska komisia vyjadrila pred japonskými orgánmi obavy týkajúce sa podmienok prístupu poštových a doručovateľských služieb na japonský trh.
- **Obchodná dohoda medzi EÚ a Južnou Kóreou:** Európska komisia vyjadrila pred kórejskými orgánmi obavy týkajúce sa opatrení prijatých v odvetví námornej dopravy a predaja a opráv ojazdených automobilov.
- **Obchodná dohoda medzi EÚ a Kolumbiou, Peru a Ekvádorom:** Európska komisia vyjadrila obavy týkajúce sa opatrení prijatých Ekvádorom v oblasti individuálneho životného, skupinového životného, osobného, zdravotného zaistenia, ako aj zaistenia motorových vozidiel, ktorými sa diskriminovali zahraničné zaist'ovne.

A napokon, obchodnými dohodami EÚ sa v prípade ich účinného vykonávania **spravidla dosahuje posilnenie hospodárskeho vzťahu medzi EÚ a príslušnou partnerskou krajinou**, čo má za následok zvýšené vzájomné investície v odvetví služieb, ako aj v iných odvetviach, ako sú služby. To isté platí aj pre obchodné dohody bez konkrétnych ustanovení o službách a investíciách. **Dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a africkými krajinami** sa zatiaľ týkajú iba obchodu s tovarom, prispievajú však k zatraktívneniu afrických hospodárstiev pre investície z EÚ, a to najmä vzhľadom na miestnu transformáciu a rozvoj priemyselnej kapacity. Podobne sa po uzatvorení **dohody o pridružení medzi EÚ a Marokom**, ktorá nadobudla platnosť v roku 2000, stabilne zvyšovali aj investície EÚ v Maroku, ktoré boli prepojené na miestne hodnotové reťazce, najmä v automobilovom odvetví.

Obchodné dohody EÚ posilňujú investície v Maroku

- Stav priamych zahraničných investícií EÚ v Maroku sa za prvých päť rokov vykonávania dohody o pridružení medzi EÚ a Marokom zvýšil o 17 %⁵⁹. Podľa nedávnej analýzy „sa zdá, že dohoda o pridružení medzi EÚ a Marokom mala priaznivý vplyv na zvýšenie dôvery investorov v marocké hospodárstvo, a to okrem iného vďaka zavedeniu liberalizácie služieb a lepších politických pravidiel v oblastiach od makroekonomickej stability až po pracovné trhy a nariadenia týkajúce sa produktov.“⁶⁰
- Investície EÚ v Maroku boli mimoriadne významné v automobilovom odvetví, ktoré sa stalo najväčším vývozným odvetvím krajiny (v roku 2019 tvorilo 27 % celkového marockého vývozu), pretože vďaka nim sa v rokoch 2014 až 2018 vytvorilo 116 000 pracovných miest a zabezpečila 60 % miera integrácie miestnych výrobcov⁶¹.

⁵⁹ Eurostat, 2012 – 2017, EÚ 28.

⁶⁰ Policy Center for the New South, *Has Morocco Benefited from the Free Trade Agreement with the European Union?* (Priniesla dohoda o voľnom obchode s EÚ Maroku niečo prospešné?), február 2020.

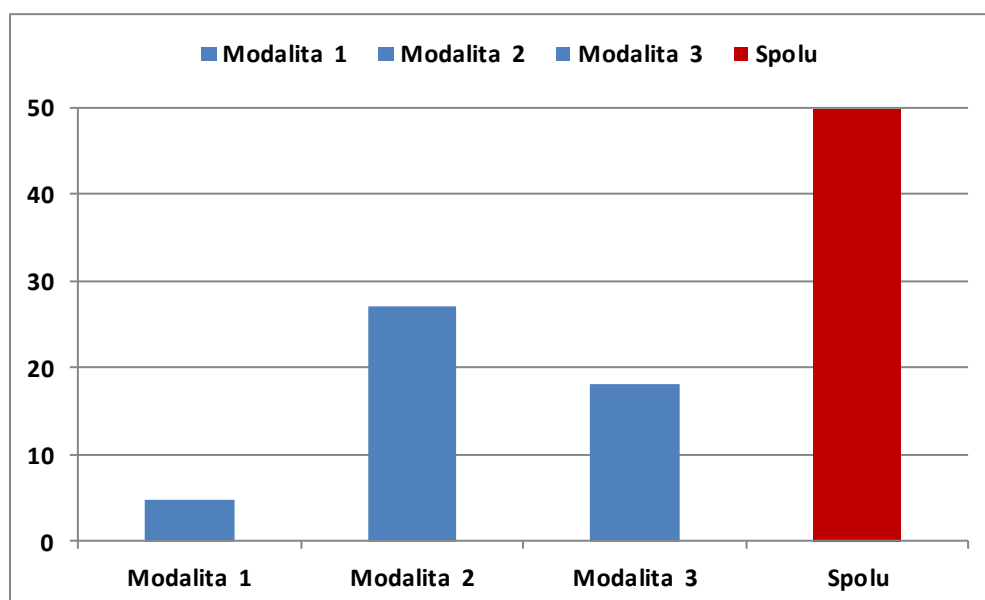
⁶¹ Zdroj: Marocké ministerstvo priemyslu <http://www.mcinet.gov.ma/en/content/automotive-0>.

6.2 Verejné obstarávanie

Trh verejného obstarávania v EÚ⁶² vykazuje výrazné znaky otvorenosti vo všetkých troch spôsoboch poskytovania služieb⁶³.

V grafe uvedenom ďalej sa zobrazuje hodnota cezhraničných zmlúv o verejnom obstarávaní udeľovaných priamo alebo nepriamo spoločnostiam mimo EÚ v roku 2017. Za všetky tri spôsoby spoločne dosahuje suma výšku 50 miliárd EUR.⁶⁴

Obr. 14: Otvorenosť EÚ zahraničnému obstarávaniu, podľa spôsobov poskytovania služieb (v mld. EUR)

Verejné obstarávanie predstavuje priemerne 10 – 25 % HDP⁶⁵. Podľa najnovších údajov Eurostatu a organizácie OECD vyplývajúcich z národných účtov v EÚ dosahujú výdavky na verejné obstarávanie 13,7 % HDP EÚ alebo v absolútnom vyjadrení približne 2 015,3 miliardy EUR (bez zákaziek v oblasti energetických sietí a zákaziek v oblasti obrany).

⁶² Zdroj: databáza Tenders Electronic Daily (TED) (2017).

⁶³ Spôsob 1: priame cezhraničné medzinárodné obstarávanie; spôsob 2: obstarávanie v rámci obchodnej prítomnosti; spôsob 3: nepriame medzinárodné obstarávanie.

⁶⁴ Pozri aj *Public Procurement: How open is the European Union to US firms and beyond?* (Verejné obstarávanie: do akej miery je Európska únia otvorená firmám z USA a ďalších krajín?); článok autorov Lucian Cernat a Zornitsa Kutlina-Dimitrova v publikácii centra CEPS, marec 2020; <https://www.ceps.eu/ceps-publications/public-procurement/>.

⁶⁵ Zdroj: OECD (2002); pozri aj pracovný dokument Roberta Andersona k dohode WTO o vládnom obstarávaní (2011) a webové sídlo GR pre obchod: <https://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/public-procurement/>.

Ustanovenia o verejnom obstarávaní v obchodných dohodách EÚ

V kapitolách o verejnom obstarávaní v obchodných dohodách EÚ sa spoločnostiam z EÚ zabezpečuje prístup k verejným zákazkám na nákup tovaru a služieb, ako aj verejných prác. Rozsah, do akého sa otvorí trh verejného obstarávania konkrétnej krajiny na tovar a služby uchádzačom z EÚ, sa vymedzuje v rámci **trhového prístupu alebo v rozsahu pôsobnosti dohody**. Podmienky trhového prístupu na zabezpečenie transparentnosti postupov, **nediskriminácie** a **rovnakého zaobchádzania** medzi zmluvnými stranami, na základe ktorých sa miestnym poskytovateľom aj poskytovateľom zmluvnej strany umožňuje uchádzať sa o verejné obstarávanie za rovnakých podmienok a zaisťuje účinné preskúmanie v prípade sťažností v prípade verejného obstarávania, sa stanovujú v **platných pravidlách**. Niekoľko konkrétnych príkladov:

Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Južnou Kóreou: v dohode sa rozširujú záväzky oboch zmluvných strán týkajúce sa prístupu na trh na oblasti, ktoré sa pre žiadnu zo zmluvných strán neuvádzajú v Dohode WTO o vládnom obstarávaní, konkrétne na verejné koncesie na stavebné práce v EÚ a zmluvy o „vybudovaní, prevádzkovaní a prevode“ v Južnej Kórei týkajúce sa budovania a prevádzky ciest.

CETA: týka sa širokého rozsahu vládneho obstarávania na nižšej ako ústrednej úrovni, najmä verejného obstarávania zo strany obcí⁶⁶.

Dohoda o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom: Japonsko udeľuje poskytovateľom z EÚ nediskriminačný prístup k trhom verejného obstarávania v 48 mestách s približne 300 000 obyvateľmi, čo predstavuje približne 15 % japonského obyvateľstva. Japonsko súhlasilo s otvorením ponúk uchádzačom z EÚ na celoštátnej úrovni. Tieto ponuky sa týkajú 87 nemocníc a akademických inštitúcií a 29 subjektov z odvetvia distribúcie elektriny. EÚ získala aj väčší prístup na japonský trh so železničnými zariadeniami a infraštruktúrou.

Vykonávanie ustanovení o verejnom obstarávaní – práca vo výboroch pre obchod

Európska komisia naďalej monitorovala plnenie záväzkov v oblasti verejného obstarávania, ktoré sa uvádzajú v jej preferenčných obchodných dohodách, pričom úzko spolupracovala so svojimi obchodnými partnermi v spoločných výboroch pre verejné obstarávanie a obchod zriadených podľa obchodných dohôd EÚ, ako aj prostredníctvom osobitných dialógov.

⁶⁶ Úplný zoznam je k dispozícii tu: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10973-2016-ADD-4/sk/pdf#page=11>.

Monitorovanie vykonávania záväzkov v oblasti verejného obstarávania – príklady za rok 2019

- EÚ zopakovala **Kolumbii** svoje znepokojenie z toho, že poskytovateľom z EÚ sa nedostáva národného zaobchádzania na nižšej ako ústrednej úrovni. Obe strany sa dohodli na pokračovaní odborných diskusií s cieľom dospieť k vzájomne prijateľnému riešeniu.
- EÚ vyjadrila **Peru** svoje znepokojenie v súvislosti s technickými špecifikáciami niektorých ponúk a zdôraznila potrebu zabezpečenia rovnocennosti noriem, ako sa to stanovuje v dohode. Peru súhlasilo so zvyšovaním povedomia o potrebe stanovenia nediskriminačných technických špecifikácií a prijatia medzinárodných noriem postupov verejného obstarávania.
- V prípade **Ukrajiny** EÚ aktívne podporovala protistrany pri vypracúvaní nového zákona o verejnom obstarávaní, ktorým sa dosiahne súlad s príslušnými pravidlami EÚ. Bol prijatý 19. septembra 2019⁶⁷ a prvýkrát obsahuje nástroje na strategickejšie verejné obstarávanie pri zohľadnení aspektov trvalej udržateľnosti, ako sú náklady na životný cyklus a úvahy o životnom prostredí, inováciách a sociálnych aspektoch.

Okrem toho Európska komisia vyvíjala veľké úsilie v oblasti **propagácie transparentnosti postupov verejného obstarávania** zriadením jednotných kontaktných elektronických platforiem pre uchádzačov. Na druhom zasadnutí výboru pre dohodu CETA v oblasti verejného obstarávania napríklad **Kanada oznámila pokrok** dosiahnutý pri zavádzaní **jednotného prístupového miesta**, cez ktoré sa bude spoločnostiam poskytovať prístup k všetkým postupom verejného obstarávania podľa dohody CETA.

Európska komisia uskutočnila ďalšie kroky na zlepšenie komunikácie v oblasti verejného obstarávania v obchodných dohodách EÚ. V roku 2019 Európska komisia vydala novú príručku o vládnom obstarávaní v Kanade⁶⁸. Centrum pre priemyselnú spoluprácu medzi EÚ a Japonskom sponzorované Európskou komisiou a japonským ministerstvom pre hospodárske záležitosti zaviedlo **asistenčnú službu pre dohodu o hospodárskom partnerstve na poskytovanie pomoci a usmernení MSP z EÚ** pri hľadaní príslušných informácií. Okrem organizovania webinárov centrum vydalo aj prehľad a usmernenie týkajúce sa zadávania verejného obstarávania⁶⁹. Európska komisia ponúka usmernenie aj verejným obstarávateľom v oblasti spracúvania ponúk z tretích krajín⁷⁰, v ktorom zdôrazňuje dodržiavanie záväzkov prijatých EÚ v rôznych obchodných dohodách.

Ako podklad pre obchodné rokovania EÚ týkajúce sa verejného obstarávania predstavila Európska komisia svoju novú databázu **Iniciatíva medzinárodného verejného obstarávania (IPPI)**, prvú komplexnú databázu podrobných údajov o verejnom obstarávaní a prekážkach

⁶⁷ Nové vydanie zákona o verejnom obstarávaní (v podobe prijatej 19. septembra 2019 pod č. 114-IX), ktorým sa nahrádza zákon č. 922 z roku 2015; tento nový zákon nadobudol účinnosť 20. apríla 2020.

⁶⁸ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/february/tradoc_158655.pdf.

⁶⁹ Prehľad a usmernenie sa nachádzajú na stránke <https://www.eubusinessinjapan.eu/library/publication/infopack-epa-government-procurement#>.

⁷⁰ C(2019) 5494 final z 24. júla 2019, Usmernenie týkajúce sa účasti uchádzačov a tovaru z tretích krajín na trhu verejného obstarávania v EÚ.

medzinárodného obstarávania na svete. Táto databáza je najkomplexnejšou databázou svojho druhu a obsahuje informácie o takmer 40 miliónoch verejných zákaziek. K dnešnému dňu sa v databáze uvádza len jediná preferenčná partnerská krajina, a to Kanada⁷¹.

Inovačné riešenia z južnej Európy prichádzajú do Peru

Portugalský výrobca stavebných zariadení BERD/One bridge-One Solution stavia v Peru 125 modulárnych mostov, čím pomáha krajine po prírodnej katastrofe El Niño Costero znovu vybudovať cesty a infraštruktúru. Spoločnosť BERD vyhrala verejnú zákazku v hodnote 15 miliónov EUR, ktorú zverejnilo peruánske ministerstvo dopravy a komunikácií.

Talianska spoločnosť Enel prevádzkuje prostredníctvom svojho pridruženého subjektu Green Power Peru 10 elektrární (vodných, veterných aj slnečných) a v roku 2019 realizovala 37 projektov v oblasti trvalej udržateľnosti, ktoré mali v Peru 8 000 príjemcov. Spoločnosť Enel Peru vyhrala v Peru zákazky na dva najväčšie projekty obnovy, konkrétne na solárny park Rubi a veterný park Wayra I.

Pre obe spoločnosti bola prínosom obchodná dohoda medzi EÚ a Peru, ktorá platí od roku 2013. Vytvoril sa ňou pevnejší a transparentnejší právny rámec verejného obstarávania a investícií a zabezpečuje sa ňou nediskriminácia európskych poskytovateľov a ich výrobkov vo vzťahu k miestnym uchádzačom. V dohode sa propagujú aj systémy obchodovania v rámci politík týkajúcich sa energie z udržateľných zdrojov.

6.3 Práva duševného vlastníctva⁷²

Na **93 % tovaru a služieb**, ktoré EÚ vyváža, sa vzťahuje **aspoň jedno právo duševného vlastníctva**⁷³. Zo štúdie⁷⁴ Európskeho patentového úradu a Úradu Európskej únie pre duševné vlastníctvo zverejnenej v septembri 2019 vyplýva záver, že v roku 2016 tvorili odvetvia tovaru a služieb s vysokým podielom duševného vlastníctva 86 % dovozu do EÚ a 93 % vývozu z EÚ⁷⁵.

⁷¹ Ďalšími kľúčovými obchodnými partnermi EÚ uvedenými v databáze IPPI sú Austrália, Brazília, Čína, India, Indonézia, Nový Zéland, Thajsko a Spojené štáty.

⁷² Podrobné informácie o ochrane a presadzovaní práv duševného vlastníctva sa nachádzajú v správe Európskej komisie o tretích krajinách na stránke https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/january/tradoc_158561.pdf a v operatívnom spise EÚ týkajúcom sa falšovania a pirátstva: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/december/tradoc_157564.pdf.

⁷³ Na niektoré tovary a služby sa vzťahuje niekoľko práv duševného vlastníctva zároveň. To sa nazýva „doplnková ochrana“. Príkladom môžu byť automobily, nábytok, hodinky a potraviny.

⁷⁴ Štúdia je k dispozícii tu: <https://www.epo.org/news-events/news/2019/20190925.html>.

⁷⁵ V štúdiu bolo identifikovaných 356 odvetví s vysokým podielom duševného vlastníctva.

Práva duševného vlastníctva v obchodných dohodách EÚ

Obchodné dohody EÚ majú za cieľ zabezpečiť účinnú ochranu práv duševného vlastníctva ich držiteľov z EÚ v obchodných partnerských krajinách a presadzovanie ich práv. Namiesto zrušenia cieľ sa zmluvné strany ustanoveniami zaväzujú, že budú dodržiavať pravidlá a zásady stanovené v kapitole o právach duševného vlastníctva. Týkajú sa autorských práv, ochranných známk, dizajnov, patentov, odrôd rastlín, nespřístupnených informácií (obchodných tajomstiev), presadzovania občianskoprávných a hraničných ustanovení a ďalších oblastí. V ustanoveniach o právach duševného vlastníctva v obchodných dohodách sa zvyčajne od zmluvných strán vyžaduje dodržiavanie príslušných medzinárodných zmlúv a dohovorov, ako sú Dohoda WTO o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva (TRIPS) a pravidiel Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO), alebo idú nad rámec týchto pravidiel.

Plnenie záväzkov v oblasti práv duševného vlastníctva uvedených v obchodných dohodách EÚ

S cieľom posúdiť účinnosť obchodných dohôd EÚ v oblasti ochrany práv duševného vlastníctva Európska komisia **monitoruje právne predpisy partnerských krajín** v tejto oblasti s osobitným dôrazom na ich skutočné presadzovanie. Pravidelne sa obracia na záujmové združenia v EÚ aj v zahraničí, overuje všetky sťažnosti, pričom tie, ktoré posúdi ako opodstatnené, predkladá svojim obchodným partnerom v príslušných inštitucionálnych orgánoch, ako sú Podvýbor pre práva duševného vlastníctva alebo dialógy o právach duševného vlastníctva zriadené podľa obchodných dohôd EÚ.

Príklady problémov, na ktoré upozornila Európska komisia v roku 2019:

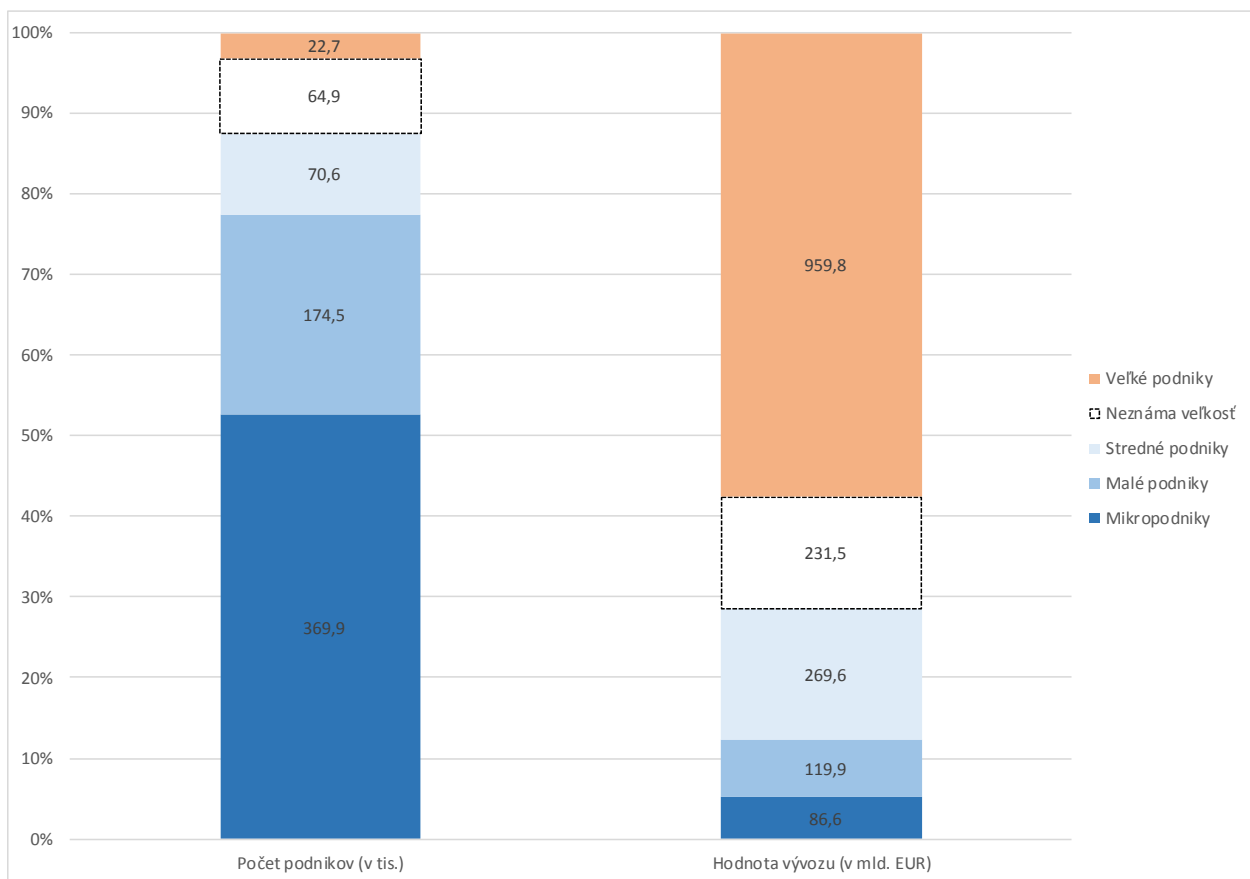
- **Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Južnou Kóreou:** EÚ vyjadrila znepokojenie v súvislosti s nedostatočným odmeňovaním výkonných umelcov a producentov nahrávok za verejné používanie ich hudobných diel.
- **Dohoda o pridružení medzi EÚ a Kolumbiou, Peru a Ekvádorom:** EÚ vyjadrila znepokojenie v súvislosti s požiadavkami Ekvádoru na lokalizáciu výroby patentovaných výrobkov. Na žiadosť EÚ Ekvádor tieto požiadavky zrušil.
- **Zóna voľného obchodu medzi EÚ a Ukrajinou:** EÚ vyjadrila znepokojenie v súvislosti s množstvom návrhov zákonov (nakoniec stiahnutých), ktorými by sa obmedzovala patentovateľnosť a zamietala ochrana niektorých látok a nových použití liekov.

7. MALÉ A STREDNÉ PODNIKY

Malé a stredné podniky (MSP)⁷⁶ tvoria **pilier hospodárstva EÚ**. Predstavujú 99 % všetkých spoločností v EÚ a 87 % spoločností vyvážajúcich z EÚ. Vyvážajúce MSP zabezpečujú v EÚ viac ako 13 miliónov pracovných miest, pričom podobný podiel pripadá na tovar a služby.

V grafe uvedenom nižšie sa zobrazujú vývozcovia tovaru z krajín EÚ 27 podľa veľkosti spoločnosti, počtu spoločností a hodnoty vývozu: v roku 2017 (najnovšie dostupné údaje) predávalo tovar mimo EÚ viac ako 700 000 podnikov z krajín EÚ 27, z ktorých 615 000 tvorili MSP, čo je od 28 % do 30 % vývozu EÚ z hľadiska jeho hodnoty⁷⁷.

Obr. 15: Vývozcovia tovaru z krajín EÚ 27 podľa veľkosti, počtu podnikov a hodnoty vývozu, 2017

Zdroj: Komisia/hlavné ekonomické oddelenie GR pre obchod; výpočet na základe databázy TEC Eurostatu.

⁷⁶ MSP sa spoločne vymedzujú ako podniky s maximálnym počtom 250 zamestnancov.

⁷⁷ Tieto údaje predstavujú odhady, keďže údaje získané z členských štátov EÚ o vývoze mimo EÚ obsahujú nezanedbateľný počet podnikov „neznámej“ veľkosti.

O vývoze MSP do obchodných partnerských krajín vrátane preferenčných existuje nedostatok informácií, pretože iba polovica členských štátov predkladá informácie o vývoze podľa veľkosti spoločnosti a obchodného partnera. Databáza TEC (Trade by Enterprise Characteristics) Eurostatu je komplexnejšia ako databáza STEC (Services Trade by Enterprise Characteristics), okrem iného aj preto, lebo do databázy STEC neoznamujú údaje všetky členské štáty. **Pilotný projekt Eurostatu týkajúci sa účasti MSP na obchode so službami (STEC)** má za cieľ poskytnúť viac informácií o vlastnostiach podnikov.⁷⁸

Z najnovších empirických dôkazov však vyplýva, že **počet MSP z EÚ, ktoré vyvážajú mimo EÚ**, v rokoch 2014 až 2017 **stabilne rástol**, a to priemerne o 6 %, zatiaľ čo počet vyvážajúcich podnikov z EÚ sa znížil o 8 %⁷⁹. Pre vyvážajúce MSP z EÚ sú obchodné dohody mimoriadne dôležité, pretože uľahčujú podnikanie v zahraničí tým, že odstraňujú prekážky obchodu a neefektívnosť pri obchodovaní, ktoré majú oveľa väčší vplyv na menšie spoločnosti.

Pokrok dosiahnutý v roku 2019 pri vykonávaní príslušných ustanovení obchodných dohôd malými a strednými podnikmi

- **Kanada a Japonsko zriadili osobitné webové sídla** s informáciami pre MSP v súlade so svojimi záväzkami vyplývajúcimi z príslušných obchodných dohôd.
- **Databáza Európskej komisie o prístupe na trh (MADB) bola rozšírená** tak, aby obsahovala informácie o obchodných dohodách EÚ s Kanadou a Japonskom, ktoré sú relevantné pre MSP.
- V rámci **programu EÚ Zelená brána do Japonska (Zelená brána)** sa poskytovala pomoc európskym MSP, ktoré chceli vyvážať do Japonska, pri hľadaní vhodných partnerov.
- Kontaktné miesta pre **MSP** týkajúce sa obchodných dohôd EÚ s **Kanadou a Japonskom** začali vyvíjať činnosť v oblastiach spoločného záujmu.

Činnosti v oblasti uľahčovania prístupu MSP k obchodným dohodám EÚ

V roku 2019 pokračovala Európska komisia v spoločnom organizovaní **podujatí Deň prístupu na trh** s členskými štátmi EÚ, cieľom ktorých bolo zvyšovať povedomie miestnych podnikov o príležitostiach ponúkaných preferenčnými dohodami a o tom, ako im partnerstvo v oblasti prístupu na trh pomáha prekonávať prekážky. Konali sa zasadnutia s Dánskom, Španielskom, Holandskom, Litvou, Portugalskom, Francúzskom a Lotyšskom.

Komisia zintenzívnila spoluprácu so sieťou **Enterprise Europe Network (EEN)**⁸⁰ a európskymi organizáciami na propagáciu obchodu v členských štátoch EÚ s cieľom preskúmať, ako by mohli podnikateľskí poradcovia a konzorciá tvoriace sieť šíriť informácie

⁷⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/stec>.

⁷⁹ Pozri poznámku hlavného ekonóma GR pre obchod z 1. mája 2020 (Úloha MSP vo vývoze z EÚ), k dispozícii tu: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158778.pdf.

⁸⁰ <https://een.ec.europa.eu/>.

podnikateľom. V roku 2019 začala sieť navrhovať konkrétne kontakty siete EEN pre obchodné dohody, ktorým Komisia zabezpečí osobitnú odbornú prípravu.

Významný pokrok sa dosiahol aj pri rozvoji **nového portálu pre vývoz a dovoz**, ktorý bol spustený do prevádzky 13. októbra 2020.

Nový portál „Access2Markets“ ponúka:

- **jednotné miesto pre MSP** hľadajúce praktické informácie o vývoze a dovoze tovaru (clách, informácie o požiadavkách na vývoz a dovoz konkrétnych výrobkov, informácie o prínosoch obchodných dohôd EÚ, daniach, obchodných štatistikách atď.),
- **informácie o obchodných dohodách EÚ a podrobné príručky** pre dovoz a vývoz,
- **nástroj na vlastné hodnotenie pravidiel pôvodu** s podrobným kontrolným zoznamom pre spoločnosti na účely zistenia, či výrobok spĺňa kritériá pravidiel preferenčného zaobchádzania podľa pôvodu.

8. PRÁVNE PRESADZOVANIE ZÁVÄZKOV

Európska únia využila od konca roka 2018 dvojstranné mechanizmy urovnávania sporov stanovené v obchodných dohodách s **Južnou Kóreou, Ukrajinou a Juhoafrickou colnou úniou**. V júni 2020 boli tieto spory zatiaľ nevyriešené; podrobnosti pozri ďalej.

Ak je predmetné opatrenie podľa všetkého v rozpore s dohodou WTO aj s obchodnou dohodou medzi EÚ a partnerskou krajinou, EÚ môže na posúdenie jednotlivých prípadov využiť niekoľko fór. Osvedčeným mechanizmom na urovnávanie sporov zostáva WTO, ktoré zabezpečuje súdržnosť vo výklade príslušných záväzkov. V roku 2019 EÚ využila mechanizmus WTO na urovnávanie sporov v dvoch prípadoch.

Dňa 2. apríla 2019 požiadala EÚ **WTO o konzultácie s Tureckom** a po konzultáciách z 9. a 10. mája, na základe ktorých sa spor nepodarilo urovnať, požiadala 2. augusta o zriadenie poroty WTO⁸¹.

Dňa 15. novembra 2019 EÚ začala **postup urovnávania sporov vo WTO** a požiadala o konzultácie⁸² s **Kolumbiou** týkajúce sa uloženia nezákonných antidumpingových ciel na dovoz mrazených hranolčekov z Belgicka, Nemecka a Holandska. Počas konzultácií sa spor nepodarilo urovnať. Dňa 29. júna 2020 zriadil orgán WTO na urovnávanie sporov na žiadosť EÚ⁸³ porotu na urovnávanie sporov.

⁸¹ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/august/tradoc_158308.pdf.

⁸² https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/february/tradoc_158645.pdf.

⁸³ [WT/DS591 – Kolumbia – antidumpingové clá na mrazené hranolčky z Belgicka, Nemecka a Holandska.](#)

Presadzovanie práv EÚ na základe obchodných dohôd predstavuje jednu z ústredných doktrín obchodnej politiky tejto Európskej komisie. Európska komisia podrobne monitoruje vykonávanie obchodných dohôd EÚ a zvažuje prípadné využitie právneho presadzovania záväzkov v konkrétnych prípadoch rozsiahleho hospodárskeho alebo systémového významu. Preferenčné obchodné dohody EÚ poskytujú možnosť masívneho presadzovania záväzkov s cieľom zaručiť efektívne a včasné urovanie sporov vrátane záležitostí, ktoré presahujú rámec Dohody o založení WTO, napr. spor s Južnou Kóreou týkajúci sa pracovných práv.

V kontexte pandémie ochorenia COVID-19 je dôležité myslieť na to, že otvorený a na pravidlách založený obchod pretrvá každé budúce oživovanie hospodárstva. Preto Európska komisia naďalej podniká vhodné kroky potrebné na zabezpečenie riadneho presadzovania svojich obchodných dohôd.

8.1 Urovanie sporu v oblasti obchodu a trvalo udržateľného rozvoja s Južnou Kóreou

Podľa kapitoly obchodnej dohody medzi EÚ a Južnou Kóreou týkajúcej sa obchodu a trvalo udržateľného rozvoja sa Južná Kórea zaviazala, že bude „rešpektovať, podporovať a uplatňovať vo svojich právnych predpisoch a postupoch“ základné práva Medzinárodnej organizácie práce (MOP), a najmä slobodu združovania a právo na kolektívne vyjednávanie. Ďalej sa zaviazala, že bude vynakladať „nepretržité a udržateľné úsilie“ na ratifikáciu zostávajúcich dohôdov MOP⁸⁴.

Keďže Južná Kórea nedosiahla v tejto oblasti žiadny pokrok, EÚ sa 17. decembra 2018 rozhodla požiadať o konzultácie⁸⁵ s Južnou Kóreou na základe kapitoly o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji. Vzhľadom na nedostatočné úsilie o ratifikovanie dotknutých dohôdov MOP požiadala 4. júla 2019 EÚ o zriadenie skupiny expertov⁸⁶, ktorá formálne vznikla 30. decembra 2019. Konanie stále prebieha.

8.2 Urovanie sporu s Ukrajinou

V januári 2019 sa EÚ rozhodla požiadať v rámci dvojstranného režimu urovnávania sporov z dohody o pridružení medzi EÚ a Ukrajinou o konzultácie⁸⁷ s Ukrajinou týkajúce sa jej obmedzení vývozu dreva. Obmedzenie sa najprv vzťahovalo na desať druhov ťažbového dreva a reziva a od roku 2015 bolo rozšírené na všetko nespracované drevo (od roku 2017 vrátane borovicového dreva).

Európska únia upozorňovala Ukrajinu na túto otázku pri mnohých príležitostiach, keďže vývozné obmedzenie je v rozpore s dohodou o pridružení. V roku 2019 sa Ukrajina nijako nepokúsila zákaz zrušiť. Preto EÚ po dvojstranných konzultáciách na účely urovnania sporu z februára 2019, ktorými sa vec nevyriešila, požiadala o formálne zriadenie dvojstranného rozhodcovského súdu, ktorý by vo veci rozhodol. Žiadosť bola podaná v júni 2019⁸⁸ a rozhodcovský súd, prvý vôbec na základe dohôd EÚ o voľnom obchode, bol formálne zriadený 28. januára 2020. Konanie stále prebieha.

⁸⁴ Dohovor č. 87 o slobode združovania; Dohovor č. 98 o vykonávaní zásad práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať; Dohovor č. 29 o nútenej práci a Dohovor č. 105 o zrušení nútenej práce.

⁸⁵ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/december/tradoc_157586.pdf.

⁸⁶ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/july/tradoc_157992.pdf.

⁸⁷ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/january/tradoc_157625.pdf.

⁸⁸ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/june/tradoc_157943.pdf.

8.3 Urovnávanie sporu s Juhoafrickou colnou úniou (SACU)

Európska únia dňa 14. júna 2019 požiadala o konzultácie⁸⁹ s Juhoafrickou colnou úniou (SACU) na základe časti dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a štátmi SADC s názvom Predchádzanie sporom a ich urovnávanie. Žiadosť sa týkala ochranného opatrenia uloženého na vývoz mrazených nevykostených kuracích kusov z EÚ. Európska únia sa domnieva, že štáty SACU uložili toto opatrenie v rozpore so zásadami a pravidlami dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a štátmi SADC, Platnosť ochranného opatrenia sa skončí 11. marca 2022. Môže však byť predĺžená o ďalšie štyri roky.

Konzultácie uskutočnené v septembri 2019 nevedli k vzájomne prijateľnému riešeniu, potvrdila sa však počas nich pozícia EÚ, že ochranné opatrenie nie je v súlade s ustanoveniami dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a štátmi SADC. Európska únia 21. apríla 2020 požiadala o zriadenie rozhodcovského súdu⁹⁰ na základe časti dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a štátmi SADC s názvom Predchádzanie sporom a ich urovnávanie.

9. ZÁVERY

V roku 2019 obchodné dohody EÚ aj napriek pretrvávajúcej kríze WTO a protekcionistickým tendenciám, ako aj spomaleniu celosvetového obchodu a investícií, naďalej uľahčovali spravodlivý obchod s tovarom a službami, ako aj investície, posilňovali rámec medzinárodných pravidiel, propagovali ciele v oblasti trvalej udržateľnosti a prispievali k medzinárodnému rozmeru priemyselnej politiky EÚ⁹¹. Z toho vyplýva, že tieto dohody môžu významne prispievať k oživeniu po celosvetovej pandémii ochorenia Covid-19, v dôsledku ktorej sa v roku 2020 očakáva pokles hospodárstva EÚ o 8,3 %⁹². Konkrétne sa obchodnými dohodami EÚ podporuje diverzifikácia európskych dodávateľských reťazcov, uľahčuje digitálny obchod a ponúkajú platformy na zintenzívnenie vzťahov s obchodnými partnermi EÚ v oblasti mnohostrannosti a všeobecnejšej problematiky trvalej udržateľnosti. Úsilie o zlepšenie účinného vykonávania a presadzovania týchto dohôd bude riadiť nový hlavný úradník pre presadzovanie práva v oblasti obchodu v úzkej spolupráci s ostatnými inštitúciami EÚ, členskými štátmi, zainteresovanými stranami a občianskou spoločnosťou.

⁸⁹ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/june/tradoc_157928.pdf.

⁹⁰ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/april/tradoc_158717.pdf.

⁹¹ Pozri COM(2017) 479.

⁹² Zdroj: hospodárska prognóza Komisie z leta 2020: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip132_en.pdf.